

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

В. В. Шулик

ЛУКАШІВКА.

НАРИСИ ПРО ІСТОРІЮ СЕЛА
(РЕТРОСПЕКТИВНІ МІСТОБУДІВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2019

УДК 728.6-029:93/94(477.53)

Ш95

Автор

Шулик Василь Васильович, доктор архітектури, професор

Рецензенти:

Товбич Валерій Васильович, доктор архітектури, професор, завідувач кафедри інформаційних технологій в архітектурі Київського національного університету будівництва і архітектури;

Білоусько Олександр Андрійович, директор НРП-Центру по дослідженню історії Полтавщини Полтавської обласної ради

*Рекомендовано до друку Вченою радою ХНУМГ ім. О. М. Бекетова,
протокол № 12 від 06 липня 2018 р.*

Шулик В. В.

Ш95 Лукашівка. Нариси про історію села (ретроспективні містобудівні дослідження) : [монографія] / В. В. Шулик; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 88 с.

ISBN 978-966-695-474-2

Монографія присвячена ретроспективним містобудівним дослідженням на прикладі с. Лукашівка Глобинського району Полтавської області, в якій проведений аналіз природно-кліматичних та соціально-політичних умов на протязі окремих історичних періодів його формування та запропоновані основні етапи розвитку с. Лукашівки в системі розселення.

УДК 728.6-029:93/94(477.53)

ISBN 978-966-695-474-2

© В. В. Шулик, 2019

© ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019

ЗМІСТ

	Переднє слово	4
	Подяки	6
	Вступ	7
1	Походження назви та періоди заснування села.....	8
2	Історичні джерела про село Лукашівка у XIX – початку XX століття.....	13
3	Історія села Лукашівка після 1918 року.....	24
	Висновки	43
	Список використаних джерел	46
	Додатки	49
	Додаток А.1 Опис землеволодінь старшого сина бунчукового товарища Петра Івановича Кулябки – Петра.....	50
	Додаток А.2 Лукашевич і утворення «Малороссийского общества»	51
	Додаток А.3 Характерні риси житла сільських поселень в Полтавській губернії	53
	Додаток А.4 Опис землеволодінь біля сіл Лукашевка та Новоселівка початку XX століття	57
	Додаток А.5 Старовинна цегла з відбитком букви «В».....	60
	Додаток А.6 Перелік дач навколо Лукашевки та Новоселівки у другій половині XIX століття	61
	Додаток А.7 Перелік виробничих об'єктів та об'єктів транспортної інфраструктури, видів ремесел та ярмарків в Кременчуцькому повіті (друга пол. XIX ст.)	62
	Додаток А.8 Приналежність сіл Лукашевка і Новоселівка до лікарняних ділянок (станом на 1907 р.)	63
	Додаток Б Список мешканців/уродженців с. Лукашівка – померлих від голоду у 1932–1933 роках.....	64
	Додаток В Спогади про Голодомор 1932–1933 рр.....	65
	Додаток Г Список мешканців/уродженців с. Лукашівка – репресованих у 1937 році.....	70
	Додаток Д Мешканці/уродженці с. Лукашівка – учасники Другої світової війни у 1941–1945 років	71
	Додаток Е Мешканці с. Лукашівка, які в роки Другої світової війни загинули, пропали безвісті	73
	Додаток Ж Список воїнів, які загинули в серпні-вересні 1941 року, поховані в с. Лукашівка	76
	Додаток И Пам'ятний знак бійцям військового пересувного польового госпіталю № 2328 в с. Лукашівка	77
	Додаток К Спогади про період 1930-х років, німецької окупації та післявоєнний період с. Лукашівка	78
	Додаток Л. Сучасні краєвиди с. Лукашівка.....	87

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Історія малої батьківщини здавна привертала до себе увагу дослідників. На цю тему написано багато творів. Книга В. В. Шулика вигідно відрізняється від багатьох інших своєю науковістю, адже автор – є визнаний фахівець у галузі архітектури та містобудування і може застосовувати наукознавчий підхід. Проте завдання, яке ставить перед собою автор, не обмежується суто технічними моментами. Формування населеного пункту Лукашівка та характеристика його місця в загальній системі розселення подається на широкому історико-політичному, соціально-економічному, адміністративно-територіальному, природно-кліматичному тлі із залученням рядом із документами свідчень сучасників. Автора до роботи спонукає не тільки глибокий біль патріота своєї землі, але і прагнення знайти відповідь на питання: що було десятки, сотні років тому? Спостерігаючи на власні очі руїну села, колись великого і багатого, авторові прикро, що поселенці цієї землі впали в безвихідь. Він хоче подати приклад сучасникам, які мало роздумують про минулі й сучасні речі й події, як потрібно ставитись до своєї історії. Для цього він розшукав старі документи, карти, записав усні розповіді. У результаті освітлено немалий відрізок часу – від кінця XVIII століття до наших днів, а невелике поселення дістало свою писану історію. Книга складається із вступної частини, викладу основного матеріалу, висновків та розгорнутого переліку додатків.

У роботі наводиться інформація, яка дає відповіді на питання щодо назви та періоду заснування села Лукашівка, вказується, що на історію появи та подальшого розвитку поселення впливали звичаї та адміністративно-територіальний устрій Гетьманської України, яка складалася із полкових містечок (полків), сотенних поселень (сотень) та інших сіл і хуторів, які були складовими частинами цих формувань. Досліджуване село, яке, вірогідно, було засноване одним із нащадків козацького роду Лукашевичів, поступово, на протязі подальшого століття, розвивалося поряд з іншим поселенням – Новоселівка. Незважаючи на географічну близькість, вказані села існували як окремі адміністративні одиниці тривалий час, до 20-х років XX століття.

У першій половині ХХ століття, після революції 1917 року, навколо зазначених сіл з'являється значна кількість невеликих (господарських) поселень – хуторів, а самі ці два села – Лукашевка і Новоселівка, були об'єднані в одне із назвою Лукашівка. Незважаючи на достатньо складні соціально-економічні та військово-політичні умови, село не втрачало своєї привабливості для проживання і поступово розвивалося.

Після укрупнення територій адміністративних районів та відповідно сільських рад, у 1962 році Лукашівська сільська рада була переміщена до сусіднього села Куп'євате, яке знаходилося приблизно посередині укрупненої адміністративної одиниці – нової сільської ради. Це стало початком відтоку адміністративно-управлінських кадрів до сусіднього села, а переміщення семирічної школи до Куп'єватого у 1950-х роках ще більше прискорило цей процес. Кроки місцевої влади до максимального використання земель в аграрному виробництві призвели до погіршення комфортності проживання. А це разом із загальними урбанізаційними процесами сприяло прискоренню процесу відтоку місцевих мешканців до міст чи інших сіл (центрів місцевих адміністративних утворень) та відповідно – зменшенню кількості мешканців у с. Лукашівка.

На сьогодні, виходячи із адміністративно-територіального поділу, село Лукашівка входить до складу Куп'єватівської сільської ради, структурно складається із сільбищної зони, виробничої зони, серед громадської забудови залишився магазин (не діючий). Існують два кладовища. Діючими залишаються новоутворені 4 малі підприємства.

Книга В. В. Шулика заповіdana насамперед землякам, а водночас усім, хто має невситиме прагнення до знання. Залишаючи читача наодинці з роботою, зауважимо, що, незважаючи на фактологічну насиченість, її цікаво читати. Без сумніву, книга В. В. Шулика здобуде належне місце серед історико-краєзнавчих видань і справжній для такої книги розголос.

Директор НРП-Центру по дослідженню історії Полтавщини
Полтавської обласної ради О. А. Білоусько.

ПОДЯКИ

Автор висловлює подяку за допомогу у зборі вихідних матеріалів до цієї книги: Ірині Олексіївні Власенко, Тамарі Михайлівні Дяченко, Вікторії Василівні Затуливітер, Юрію Михайловичу Ільїну, Ліані Миколаївні Мицик, Ользі Миколаївні Сокіл, Анатолію Васильовичу Шулику, Наталії Іванівні Шулик, а також Людмилі Іванівні Сокіл – голові Куп'єватівської сільської ради.

Велика подяка місцевим мешканцям: Андрію Дмитровичу Мовчану, Анатолію Кузьмичу Мальованому, Валентину Миколайовичу Пономаренку, Ганні Василівні Шрамко, Таїсії Микитівні Шулик, Віталію Андрійовичу Шулику, Василю Єгоровичу Михну, спогади яких про період 1930-х років, німецької окупації та післявоєнний період дозволити автору більш повно висвітлити історію с. Лукашівка.

Окрема подяка за допомогу в організації презентації цього дослідження місцевим жителям – керівнику Куп'єватівської загальноосвітньої школи І-ІІ ступенів – Наталії Павлівні Рак.

Автор вдячний також Олександру Кириловичу Тарасенку – за художнє оформлення книги.

ВСТУП

Нариси про історію України і Полтавського краю є поширеними у наукових та інших виданнях, разом із тим історія невеликих поселень, звідки походить наше коріння, зазвичай є скупною, чи взагалі недослідженою. Це спонукає до пошуку історичних описів населених пунктів, у яких проживали наші предки і досі живуть родичі. Село Лукашівка Глобинського району Полтавської області – один із таких населених пунктів. Коли точно і ким засноване село – остаточно поки що не встановлено. Поставивши собі за мету, зібрати матеріали та представити історію одного села, автор, ознайомившись із історичними джерелами, виявив, що історія цього поселення почалася із заснування та подальшого розвитку двох поселень – Лукашевка та Новоселівка, які на протязі тривалого періоду співіснували та розвивалися поряд.

Наразі, із доступних джерел [1], можна знайти інформацію про те, що Лукашівка – село в Україні, у Глобинському районі Полтавської області. Орган місцевого самоврядування – Куп'єватівська сільська рада. Окрім Лукашівки, раді підпорядковані с. Куп'євате, с. Демидівка, с. Майданівка, с. Манилівське. Село Лукашівка знаходиться за 1 км від села Куп'євате і за 4 км від села Великі Кринки. У селі великий ставок. Населення станом на 1 січня 2011 року становить 97 осіб (2001 рік – 141 житель). Цю інформацію можна знайти на зазначеному ресурсі, однак більш конкретні відомості (походження назви села, період його заснування, основні етапи розвитку, наявність інфраструктури тощо) відсутні.

Поселення з назвою «Лукашівка» зустрічаються і в інших регіонах країни. Наприклад, згідно з даними інформаційного інтернет-ресурсу [2], села з такою назвою є у Вінницькій області (4), Миколаївській (1), Полтавській (ще 1), Сумській (1), Харківській (2), Черкаській (3), Чернігівській (2), Вітебській (1, Білорусь), також є Лукашувка у Люблінському воєводстві (Польща). Проте автора цієї монографії цікавить насамперед історія певного поселення, тому у цій роботі надається інформація та відповіді на питання стосовно історії села Лукашівка Глобинського району Полтавської області.

1 ПОХОДЖЕННЯ НАЗВИ ТА ПЕРІОДИ ЗАСНУВАННЯ СЕЛА

Одним із перших картографічних джерел, де вказується на існування населеного пункту Лукашівка, є карти «трьохверстовки» Полтавської губернії (1846–1863 рр.) [3]. На карті (рис. 1) видно, що на місці нинішнього села Лукашівка початково існували два поселення, що межували одне з одним – Лукаші та Новосілки.

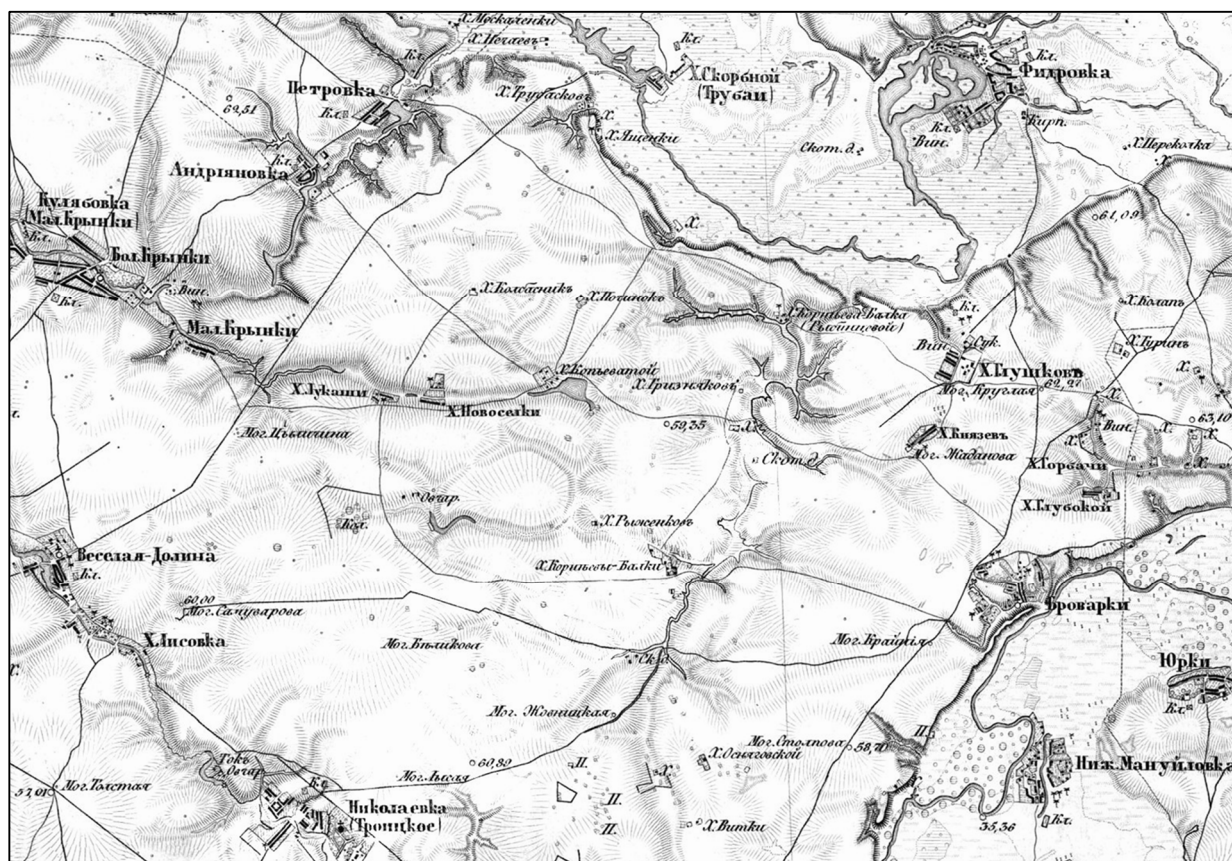

Рисунок 1 – Села Лукаші та Новосілки в системі розселення
Кринківської волості (1846 рік)

Розглянемо назви поселень, які утворили сучасне село. Термін «новосілки» означає, мабуть, буквально – поселення на новому місці, нове поселення. Слово «лукаші» імовірно походить від прізвища його засновників, або прізвищ групи людей, які його населили. Прізвище Лукаш могло походити від канонічного чоловічого імені Лука, яке в перекладі з латині (lucas) означає «світло». Однак не виключено, що прізвище Лукаш утворене від простої форми Лукша іншого християнського імені – Лукіан. Ім'я Лукіан походить від грецького слова та означає «світлопоявлений». Однак не варто виключати можливість утворення прізвища Лукаш від

прізвиська Лукаш, пов'язаного зі словами «лукавити», «лукавий» у значенні «хитрий, обманливий». Можливо, що саме такі якості предків прізвища Лукаш і є основою виникнення його прізвиська, а потім і прізвища. Вірогідно, утворення прізвища Лукаш почалось приблизно у XIV ст., що було обумовлено історичними процесами. Зокрема, уже з XV століття Україна знову тісно контактувала із європейськими народами, де широко використовувались прізвища у зв'язку з активним розвитком товарно-грошових відносин. Не дивно, що таке прізвище (Лукаш, Лукашенко) було притаманне козакам, які, з одного боку, надавали захист від чужоземців та можливість спокійно жити іншим мешканцям України. З іншого боку, козаки були справді хитрими та обманливими, передусім щодо ворога [4].

Українських прізвищ, які є спорідненими і походять від імені Лука, немало: Лук'ян (Лука, Лукаш) – Лук'яненко, Лук'янчук, Лук'янчик, Лук'янович, Лук'янець; Лука, Луценко, Луцюк, Луцко, Лучко, Лучкевич, Лукань, Лукач, Луцик, Луців, Луцишин; Лукаш, Лукашенко, Лукашук, Лукашик, Лукашевич [5].

Серед інших, що наслідували ім'я Лукаш, найбільш відомим козацьким родом є Лукашевичі, розгорнута інформація про яких знаходиться у спеціальному виданні [6, С. 292–293]. Це козацько-старшинський, згодом дворянський рід, походить від Лукаша (Луки) Васильовича Коломійченка (рік народж. – невід. – помер до 1736 р.), більшість потомків якого служили в Переяславському полку, а окремі нащадки цього славного роду виконували свої обов'язки в інших полках Полтавщини. Наприклад, Федір Коломієць – військовий товариш Лубенського полку, служив у 1-й армії (1779 р.). У 1771 році отримав село Березоточа. Коломієць (Коломійцев) Данило Федорович (1763 – ? рр.) – син військового товариша. Полковий копійст (1771 р.), підканцелярист (1780 р.), канцелярист полковий (1781 р.), сотенний отаман (1782 р.), значковий товариш Миргородського полку (1782 р.). Заснував дворянську лінію Коломійців – Коломійцеви. Коломієць Яків Федорович (1760–1830 рр.) – військовий товариш Лубенського полку, корнет, учасник походів 1782–1783 рр. [7].

Цілком може бути, що один із представників роду Лукашів (Коломійців) міг бути причетним до заснування поселення Лукаші біля Кринок. Ймовірно, це можна пов'язувати з козацьким отаманом на ім'я Коломієць (Коломійцев) Данило Федорович (1763–? рр.) (див. вище). У

переліку населених місць Полтавщини [8], у розділі: населені пункти Полтавщини у складі намісництв (1784–1796 рр.) можна зустріти окремі згадки про поселення, які тією чи іншою мірою асоціюються із сучасними назвами поселень із оточення с. Лукашівка. Зокрема, до Остапівської сотні Миргородського полку належали поселення: Турбаї (село), Кринки (селище), козаків Лукашенка і Мироненка (хутір) та Полковника Битяговського (хутір). У цьому друкованому виданні не наведені топографічні дані (карти, схеми), однак близькість назви хутора козаків Лукашенка і Мироненка та відсутність такого в зоні Остапівської сотні в інших місцях, окрім території нинішньої Лукашівки, на картах «трьохверстовки» Полтавської губернії (1846–1863 рр.) – дає нам підстави простежувати певний зв'язок назви зазначеного хутора (козаків Лукашенка і Мироненка) та назви хутора Лукаші (нині село Лукашівка). Вірогідність цієї гіпотези варто перевірити на основі інших джерел, однак такий зв'язок можна вважати однією із основних версій назви досліджуваного поселення.

Високу міру вірогідності можуть мати версії причетності до появи хутору Лукаші потомків Василя Лукашевича – сотника 2-ї Лохвицької сотні: Степан Васильович – «в службе с 1771 г.; коллежский канцелярист (1782); 29 июня. 1782 г. – войсковой товарищ; то же в 1803 г.; подсудок Хорольского поветового суда (1803); за ним наследственных Хорольского у. в хут. Лукашовке, где и живет, м. п. 42, ж. п. 61 душа (1798)» [9, С. 211], а також Павло Васильович – «вахмистр (1784); за ним наследственных в хут. Лукашевке, где и живет, обоего пола 53 души (1798); в 1798 г. Бездетен» [9, С. 211]. Зважаючи на ці архівні довідки, вірогідність версії про походження назви села від козацького роду Лукашевичів значно зростає, з'являється також приблизна дата появи населеного пункту Лукашівка – 1790–1800 рр. (враховуючи першу письмову згадку – 1798 р.). Степан мешкав на хуторі Лукашовка, ймовірно нині це територія Семенівського р-ну з населенням 102 людини. Його брат Павло – проживав в іншому хуторі Лукашевка (достатньо високий рівень вірогідності, що це нинішня Лукашівка (в історичних джерелах значилась як Лукашевка) з населенням 53 людини) і був засновником нинішнього села Лукашівка Глобинського р-ну Полтавської області.

Наведена вище версія може бути піддана редагуванню чи потребуватиме змін, оскільки існують карти кінця XVI та XVII століть,

які вказують на наявність тих чи інших поселень на теренах України та Полтавської області.

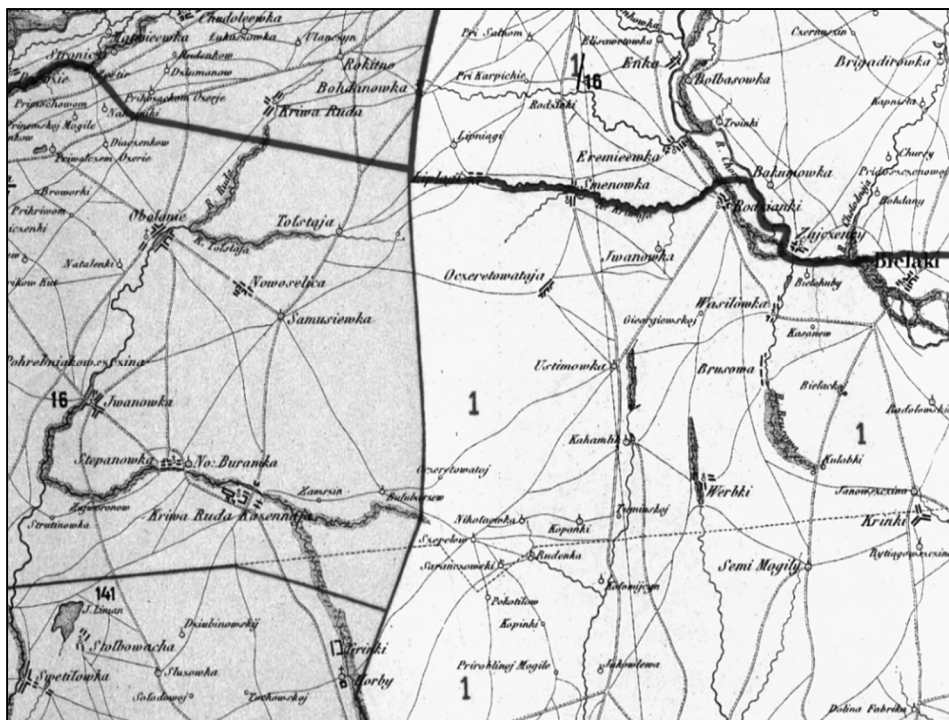

Рисунок 2 – Фрагмент Атласу Речі Посполитої XVI – XVII століть
на Землі Руській

Простежимо існування досліджуваного села за цими джерелами. Ми бачимо, поселення Лукашовка (знаходиться вище, на північ від Оболоні) на той час вже існувало, а це було (якщо довіряти інформації польської карти) до появи на службі одного із Лукашевичів – Степана Васильовича, який розпочав служити з 1771 р. (див. вище). На жаль, межа карти проходить на східній околиці сіл Кринки та Бетяговщини, тому можна лише припускати ймовірність наявності на той час поселення Лукашевка, яке розташоване на схід від Кринок та Бетяговщини за 5 км. Однак структура тодішніх доріг, як видно на карті, вказує, що на схід від Кринок і Бетяговщини мало бути поселення, у якому мають перетинатися зазначені на карті шляхи. Звичайно це є припущення, однак вірогідність цієї версії є достатньо високою. Тож після підтвердження останньої гіпотези, датою появи поселення Лукашівка (нині Глобинського району) може бути кінець XVI – середина XVII століття.

Однак наведене вище припущення також не може бути остаточним, оскільки для нього є недостатньо матеріальних доказів. Крім цього, є опис землеволодінь козака Петра Івановича Кулябки, які потім перейшли у володіння його старшому сину Петру на підставі заповіту дружини Анни Данилівни (« ... духовное завещание Анны Даниловны (дочери гетмана Данилы Апостола) жены Петра Ивановича Кулябко») (дод. А.1). Там зазначається, що серед інших Петру належить: «..., хутор в сотне хорольский на урочище *крынках* з луками купленными у жителей радоловских; до того ж хутора и озера *купьеватое* ...» (див. дод. А.1).

Якщо назване там озеро Куп'євате є тим самим, що нині розташоване біля однойменного села Куп'євате, тоді цей перелік надає підстави висунути також мінімум дві (протилежні) версії. По-перше, можна виходити з того, що балки і луки на місці нинішньої Лукашівки, як і вся територія, що наближена до озера Куп'євате, належали цьому відомому козацькому роду. А це значить, що на той час (1747 р.) значущих поселень там ще не було і тому в описі вони не зазначені. По-друге, (що також може бути) поселення на місці нинішньої Лукашівки тоді вже були, а в описі землеволодінь козака Кулябки вони відсутні, тому що йому не належали, а належали козакам (згодом дворянам) Лукашевичам.

Чому не збереглися чіткі письмові докази такої гіпотези – це питання залишається відкритим. Тут також можуть бути різні версії. Варто згадати особливості того періоду – закінчення епохи Гетьманщини в Україні та перехід до чіткої управлінської імперської вертикалі. Відомо, що представники роду Лукашевичів сприймалися не дружелюбно чи навіть вороже владою тогочасної Російської імперії (див. дод. А.2). Вони підозрювалися у створенні масонських об'єднань, а також, що було більш серйозним для безпеки імперії, ставили перед собою мету відновлення незалежності України (тогочасної Малоросії). Із огляду на це вони знаходилися під особливим наглядом владних структур, а спогади про них, документи, де про них зберігалась інформація, могли піддаватись ретельному перегляду, редагуванню чи навіть знищенню.

Розглянувши подані версії, автор упевнився, що назва села Лукашівка походить від імені Лука, яке розвивалося поряд із селом Новоселівка, що означає буквально – нове поселення. Однак, незважаючи на наявність зазначених версій щодо походження назви досліджуваного поселення та періоду його появи (заснування), достатніх матеріальних доказів для остаточного вибору однієї з гіпотез як основної поки що замало.

2 ІСТОРИЧНІ ДЖЕРЕЛА ПРО СЕЛО ЛУКАШІВКА У ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Як уже зазначалося, одним із перших картографічних джерел, де є інформація щодо існування населеного пункту Лукашівка, є карти «трьохверстовки» Полтавської губернії (1846–1863 рр.). Початок їхнього створення є перша половина ХІХ століття і пов'язується з іменем видатного військового топографа, ученого-геодезиста Федора Федоровича Шуберта, уродженця Санкт-Петербурга. Після значної, у декілька десятків років, роботи з топографічних досліджень уперше, у 1846 році, були надруковані аркуші «трьохверстовки». Отже, ця карта замінила існуючу до того часу дорожню карту (40 верстову). «Трьохверстовки» є чорно-білими картами в масштабі в 1 см – 3 версти. Карта має непогану якість і деталізацію, на якій нанесені поселення, значні садиби, окремі будинки, церкви, постоялі двори, млини тощо [3]. На цій карті (рис. 1, 3) видно, що поселення межують одне з одним (Лукаші та Новосілки) і знаходяться в оточенні інших сіл і хуторів: із заходу – с. Малі Кринки, з північного сходу – хутір Ковбаси (Колбасник), зі сходу – хутір Коп'єватий, з півдня в сусідній балці знаходиться вівчарня і колодязь, із південного сходу – мог. Цилічина. До поселень Лукаші та Новосілки входили сельбищні зони, ставок, вигони, із півночі до Новосілок примикала зона зелених насаджень.

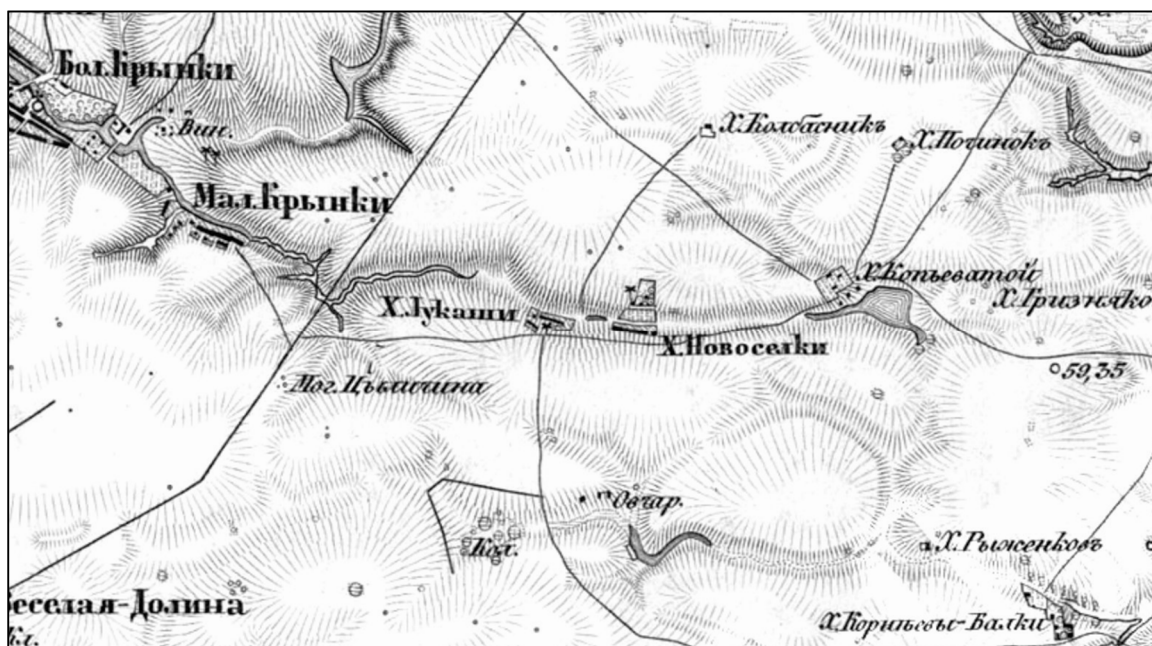

Рисунок 3 – Села Лукаші та Новосілки в оточенні найближчих поселень
(1846 рік)

Серед перших друкованих письмових джерел, де вказується на існування населеного пункту Лукашівка, є Список населених місць Полтавської губернії 1859 року [10, С. 116]. У ньому виконано групування населених місць не лише за належністю до тієї чи іншої адміністративної одиниці країни, а й за напрямками руху від одного значущого на той час вузлового пункту до іншого. Зокрема, у Кременчуцькому «уезді», рухаючись від містечка Омельник до міста Миргород, із лівого боку тракту розташовані поселення Лукашевка та Новоселівка, біля Корньєвой Балки (рис. 4, 5). На той час у с. Лукашевка було всього дворів – 10, чоловіків – 29, жінок – 31, у с. Новоселівка було дворів – 12, чоловіків – 39, жінок – 46. За ієрархією в адміністративному поділі часів Російської імперії дані поселення визначалися як «деревні», тобто села, де відсутньою була церква (храм), також ці поселення були «владельческие», тобто належали «владельцу».

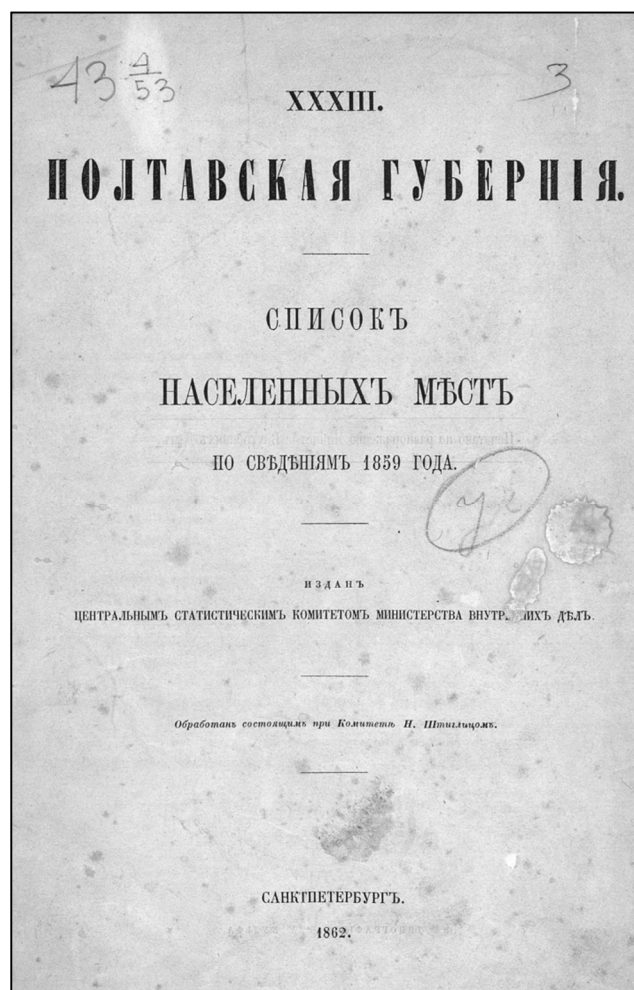

Рисунок 4 – Список населених місць Полтавської губернії (1859 рік, титул)

№	НАЗВАНІЕ НАСЕ- ЛЕННЫХЪ МѢСТЪ.	ПОЛОЖЕНІЕ.	РАЗСТОЯНІЕ ВЪ ВЕРСТАХЪ.		ЧИСЛО ДВОРОВЪ.	ЧИСЛО ЖИТЕЛЕЙ.		Церкви и молитвенныя зда- нія; учебныя и благотвори- тельныя заведенія; почто- выя станціи; ярмарки, ба- зары, пристани; фабрики и заводы и т. п.
			Отъ уѣздн. города.	Отъ станов. кварт.		м. п.	ж. п.	
2398	Платоновка (Мих- новка), хут. вл.	при колодцѣ.	52	29	12	43	46	
2399	Глушково, д. вл.	при колодцѣ.	53	20	15	93	79	Заводовъ 2.
2400	Пилипча, хут. вл.	при колодцѣ.	53	30	10	15	20	Заводовъ 2.
2401	Кармазиновка, д. вл.	при рч. Кармази- новкѣ.	28	15	19	75	73	
2402	Троицкое, с. вл.	при оз. Троицкомъ.	30	17	127	412	434	Церковь православная 1. За- водовъ 2.
2403	Лисовка (Лысовка), хут. вл.	при оз. Лисовскомъ.	46	23	20	143	147	
2404	Коріѣва Балка, д. вл.	при оз. Коріѣвой Балки.	58	35	10	29	35	
2405	Новоселовка, д. вл.	при оз. Коріѣвой Балки.	64	41	12	39	46	
2406	Лукашевка, д. вл.	при оз. Коріѣвой Балки.	67	42	10	29	31	
2407	Фидровка, с. вл.	при р. Хоролѣ.	54	34	226	572	619	Церковь православная 1. За- водовъ 2.

Рисунок 5 – Села Лукашевка та Новоселівка в списку населених місць
Полтавської губернії (1859 рік)

На спеціальній карті Європейської Росії (видання воєнно-топографічного відділу Головного штабу, під редакцією підполковника Стрельбіцкого, 1865 р.) [11] нанесені населені пункти Лукаші та Новосілки (єдині в межах нинішньої Куп'єватівської сільської ради), як «селения» і «деревні» від 10 до 20 дворів (рис. 6). Загалом ця кольорова карта має масштаб 10 верст у дюймі. Карта великого масштабу, тому особливої інформативності вона в собі не має, імовірно стане у пригоді як додатковий матеріал для дослідження місцевості істориками і людям, котрі шукають записи про свій рідний край.

Житлові будинки на той час були такими: одноповерхові, стіни зроблені із глини з соломою з використанням дерев'яного каркасу, покриті соломою чи очеретом. Подібну конструкцію мали і господарські будівлі. Огороджу навколо садиб робили зазвичай із плетеної лози. На території поселень, окрім житлової забудови, зустрічались споруди виробничого призначення (млин, вітряк тощо) та громадські будівлі (шинок, корчма).

Рисунок 6 – Села Лукаші та Новосілки в оточенні найближчих поселень
(фрагмент карти, 1865 рік)

Характерною особливістю поселень була наявність вигонів (відкрита ділянка, для загальних зборів мешканців, вигулу тварин тощо). Фотозображень краєвидів села Лукашівка періоду XIX століття не вдалося знайти, однак загальний вигляд такого типу будівель подано у додатку А.3, що є характерними для порівняно невеликих поселень Полтавщини того часу.

У статистичних даних поміщицьких господарств Кременчуцького уїзду [12] за 1889 рік зазначається, що власники господарств, які були на той час в Лукашевці та Новоселівці, були дворянами. У Лукашевці було 2 робочих коня, 6 волів, 35 овець, 67 десятин «пахотної» землі, а також (десятин): під «запашкою економії» – 39, під толокою і паром – 47, під сінокосом – 28. Із економічного посіву було (десятин): жито – 6, озима пшениця – 8, яра пшениця – 10, ячмінь – 6, овес – 2, гречка – 4, просо – 8. Також в селі працював вітряний млин. Кількісні параметри можна віднайти там і по Новоселівці (рис. 7, 8): 5 робочих коней, 4 волів, 1 бугай, 7 корів, 180 десятин «пахотної» землі, сінокосів «мокрих» – 6 та луків – 10 десятин, інших угідь – 51 десятина. Також (десятин): передано в оренду – 50, під «запашкою економії» – 42, під толокою і паром – 24, під сінокосом – 24. З економічного посіву було (десятин): жито – 12, озима пшениця – 6, яра пшениця – 10, ячмінь – 8, овес – 3, гречка – 2, просо – 1.

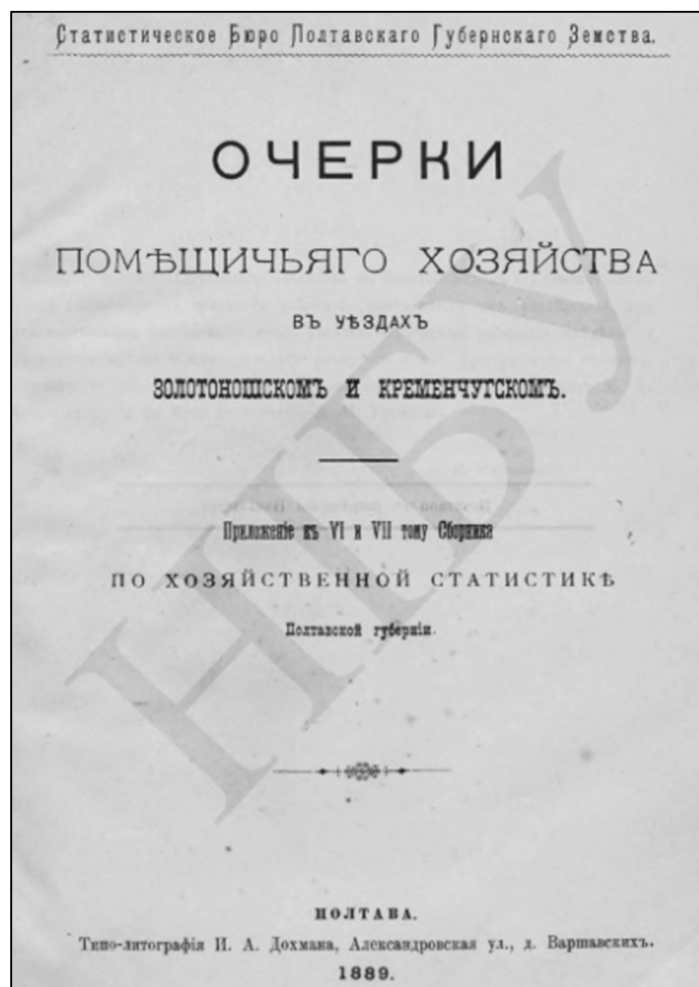

Рисунок 7 – Опис поміщицьких господарств Кременчуцького уїзду (1889 рік, титул)

Відповідно до спогадів старожилів (дод. А.4) розподіл землеволодінь поряд із Лукашевною і Новоселівкою мав такий вигляд: «усього землі до революції 1917 року було 885 десятин. Поміщикам належало 600 десятин (Іллі Візмітіну – 500, а Михайлу Візмітіну – 100). Куркулям належало 265 десятин: Перваку – 60 десятин, Корсуну – 25 десятин, Починку – 30 десятин, Броварці – 90 десятин, Дугенці – 60 десятин. Середнякам належало 20 десятин». Звичайно тут можуть бути певні неточності (наприклад, прізвище Візмітін, мабуть, слід замінити на Вязьмітін (див: Тронько П. Т. (ред.). Історія міст і сіл УРСР. Том 17. Полтавська область, стор. 253), також ім'я одного із братів Вязьмітінних могло бути Лука чи Лукаш – як вказують інші старожили (див. дод. К), однак загалом можна уявити загальну картину розподілу земель поміж власниками, їхні прізвища та особливості переходу власності до радянської влади після революції 1917 року.

№	Названія мѣстности и имѣнія.	Сословіе.	Количество земли въ десятинахъ.											Количество скота								
			Расположеніе въ отношеніи отъ своего владѣнія.																			
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
				Усадьбой, садовъ и огородами.	Выгона.	Пашатной.	Сѣнокоса мокраго.	Луга.	Лѣса строеваго.	Лѣса дровянаго.	Лѣснаго срубна.	Прочихъ угодій.	Итого убоной.	Жеребцовъ.	Матокъ.	Лошадей рабочихъ.	Нерабочихъ.	Воловъ.	Бугаевъ.	Коровъ.	Телятъ.	Мелкаго скота.
8	с. Лукашевка . .	двор.	?	1	—	67	—	—	—	—	—	—	68	—	—	2	1	6	—	2	—	2
8	х. Новоселовка .	двор.	—	6	—	180	6	10	—	8	—	51	261	—	—	5	4	4	1	7	6	1

Рисунок 8 – Опис поміщицьких господарств Лукашевки і Новоселівки (1889 рік)

т. а.		Работники.								Изъ всей пахатной земли въ 1885 г. было десят.				Изъ экономического посѣва было десятинь.								Заведенія.		№							
Овечь.	Свиней.	Годовые.				Затѣніе срок.				Отдано въ аренду на годъ.	Подъ раздѣлой исполн. но на нѣмъ за деньги.	Подъ заливкой эконим.	Подъ толокомъ и на-ромъ.	Залужено подъ сѣнокосъ.	Р ж и.	Оз. пшеницы.	Яр. пшеницы.	Ячменя.	Овса.	Гречихи.	Просы.	Друг. растений.	Сколько дес. удобряв. ежегодно.								
21	22	Мужч.		Женщинъ.		Мужч.		Женщинъ.																23	24	25	26	27	28	29	30
35	2	—	1	1	—	1	—	—	—	—	47	39	47	28	6	8	10	6	2	4	3	—	—	1 вѣтр. м.	8						
3	15	2	2	2	—	—	—	—	50	40	42	24	24	12	6	10	8	3	2	1	—	—	—	прот. мук.	8						

Продовження рисунка 8

Цілком також вірогідно, мешканці сіл Новоселівка та Лукашевка тісно співпрацювали із вказаними землевласниками. На підставі спогадів старожилів (див. дод. К) садиба землевласника Первака знаходилася в Лукашевці, у будинках якого після революції 1917 року в Росії розташовувалися Лукашівська школа та медпункт. У деяких садибах сучасної Лукашівки також можна зустріти залишки старовинної цегли із зображенням букви «В», що ймовірно мабуть означає клеймо Вязьмітіних (дод. А.5). До того ж невідомо, яким чином вказана цегла потрапила до підвір'я в с. Лукашівка – до революції 1917 року чи після – через демонтаж Вязьмітінських будівель.

Окрім цього, навколо Лукашевки та Новоселівки були виділені окремі ділянки (дачі), власниками яких були: місцеві мешканці («крестьяне собственники того хутора»), окремі родини («Николай, Єгор и Иван Григорьевы(чи) Оришненковы»), окремі власники («Яков Григорьевич Пономаренко»), а також «Колежский Секретарь Осип Семенов(ич) Рудзинский» (див. дод. А.6).

На протязі ХІХ століття в Лукашеві та Новоселівці, як і загалом у Кременчуцькому повіті, берегли коней і відповідно, обробляли землю волами (рис. 9): «Хозяева лошадьми в здешнем краю не пашут, а производят хлебопашество волами, оных же волы стоят цены самая плохая от 25 до 30 рублей, а самая лучшая пара от 50 до 80 рублей» (дод. А.7).

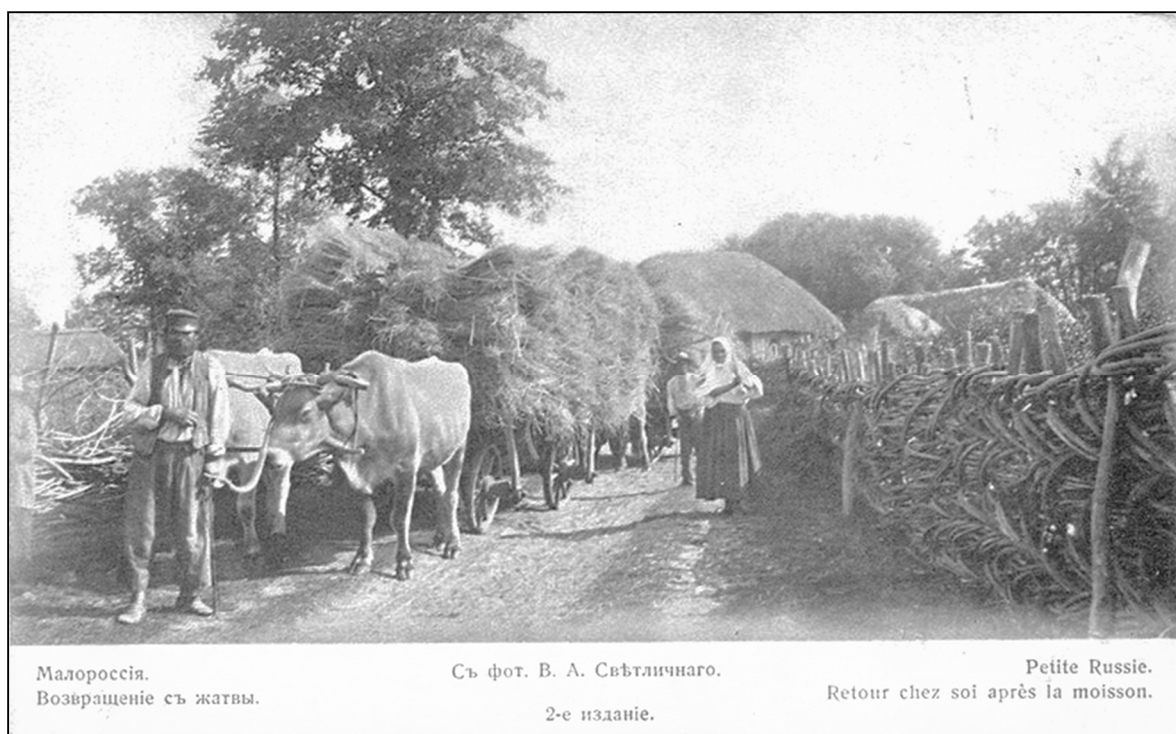

Рисунок 9 – Повернення селян із поля в період жнив
(Україна, ХІХ ст., фото В. Светлічного)

Жителі Лукашевки і Новоселівки також мали можливості з продажу чи обміну вироблених ними товарів на традиційних місцевих ярмарках.

«В повете бывают ярмарки и именно: в городе Градижске 1 Мая 9, 2-я Августа 1, 3-я октября 1 и 4-я декабря 6. В местечке Келеберде 1 – сирной недели, 2 – июня 12 и 3-я октября 21. Омельники 1 – июля 20, 2 – октября 14. В Чигрин-дуброве 1 – апреля 23, 2 – июля 20 и 3 – октября 14 и в селе Горбах апреля 20, в селе помещика надворного советника

Базылевского – Кринках 1-я – января 1, 2 – на четвертой неделе великого поста, 3 – в день вознесения господня и 4 – сентября 26; в которых продается рогатый скот и овцы в малом количестве и съестные припасы приезжающими на оные из разных околичных селений жителями» (див. дод. А.7).

Серед інших друкованих письмових джерел, де вказується на існування населеного пункту Лукашівка, є Список населених місць Полтавської губернії 1900 року [13]. У ньому виконано групування населених місць за належністю до тієї чи іншої адміністративної одиниці країни (уїзд, волость) та вказується наявність селянських громад.

Зокрема, у Кременчуцькому «уїзді», Кринківській волості розташовані поселення «Лукашовка» та «Новоселовка» (рис. 10–12), де загалом проживало на той час 380 жителів (160 – у Лукашовці та 220 – у Новоселівці).

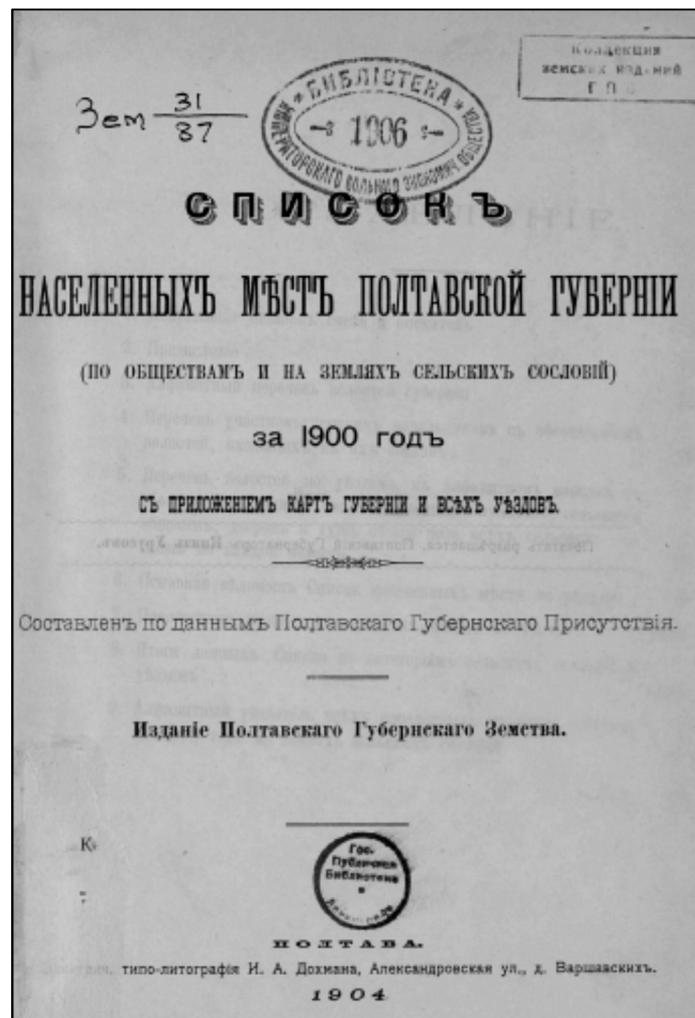

Рисунок 10 – Список населених місць Полтавської губернії
(1900 рік, титул)

Кременчугскій уѣздъ. — 508 —															
№ поселеній.	Волости и поселенія.	Сельскія общества.	Расст. въ верст.		Въ обще- ствахъ.		Доходъ, при- санныхъ къ волости.	Религиозн. душъ (мужскаго пола)	НАСЕЛЕНІЕ.			ЗЕМЛИ		десят.	
			Отъ волости.	Отъ уѣздн. гор.	Дворянъ.	Домохозяевъ.			Мужчинъ.	Женщинъ.	Итого.	Надѣльной.	Купленной при содѣйствіи Крест. Банка.		
													Отъ по- мѣщич.	Отъ казны.	Собственной.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
11	Лукашовка д.	Лукашовское кр. соб.	5	50	27	27	—	33	84	76	160	39 1.882	—	—	11 1.294
12	Новоселовка д.	Новоселовское кр. соб.	6	51	33	33	—	43	113	107	220	44 —	—	—	—

Рисунок 11 – Села Лукашівка та Новоселівка в списку населених місць Полтавської губернії станом на 1900 рік (початок списку)

— 509 —															Крынковская волость.	
Обеспечение продо- вольств. средств.			При посе- леніи.	Рѣки и рѣчки.	ШКОЛЬ.		Сборы и платежи (въ рубляхъ).									
Въ харѣнны- хъ мѣстахъ. цѣв. хлѣба мѣръ.	Продовольст- веннаго капи- тала (рублей).	Число яриарокъ.			Прудовъ. О з е р ѣ .	Министерск. Земельнъ. Церк.-приход. Грамоты.	Выкупные платежи.	Государствен. поземельный налогъ.	Земскіе сборы		Мѣрскіе сборы.		Страховые платежи.			
			Уѣздные.	Губернскіе.					Волостные.	Сельскіе.						
38	—	—	—	—	—	70,73	2,57	19,00	11,64	18,81	8,00	10,31				
63	—	—	—	—	—	85,86	20,20	19,80	9,97	24,51	10,20	9,92				

Рисунок 12 – Села Лукашовка та Новоселівка в списку населених місць Полтавської губернії станом на 1900 рік (продовження списку)

Містяться також відомості про кількість земель (десятин) поміщиків і землевласників, наявність річок, шкіл, та кількісні показники різних платежів і зборів.

За часів Російської імперії населення великих і малих поселень закріплювалось за лікарняними ділянцями та повинно було мати доступ до первинного медичного обслуговування. Так, села Лукашевка і Новоселівка, станом на 1907 р., були включені до 8-ї лікарняної ділянки (с. Великі Кринки) у зоні м. Кременчук (дод. А.8).

У виданні полтавських авторів [8], згідно з наведеними там даними, також зазначається, що станом на 1910 рік у Кринківській волості існували поселення Лукашівка як «деревня» з хутором Бабаново [8, С. 178] та «деревня» Новоселівка [8, С. 180].

Серед інших друкованих письмових джерел, де вказується на існування населеного пункту Лукашівка, є список населених місць Полтавської губернії 1912 року [14]. У ньому виконано групування населених місць за належністю до тієї чи іншої адміністративної одиниці країни. Зокрема, у Кременчуцькому «уезді» Кринківській волості розташовані поселення «Лукашевка» та «Новоселовка» (рис. 13, 14).

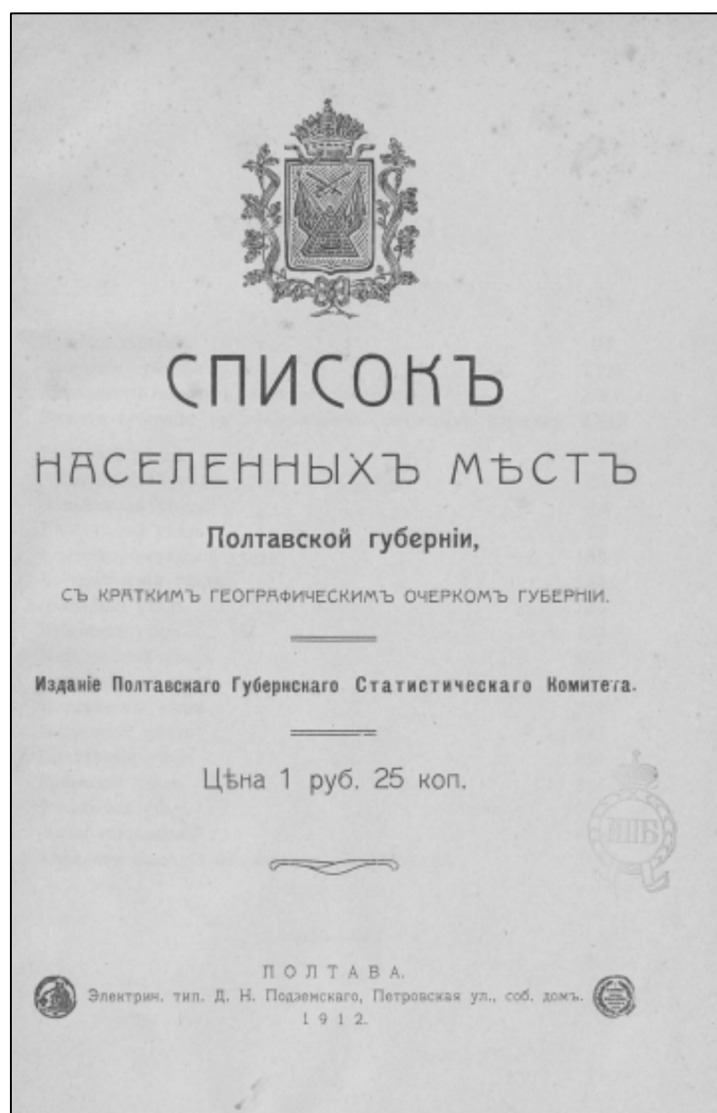

Рисунок 13 – Список населених місць Полтавської губернії (1912 рік, титул)

Названіе поселеній.	Рассто- яніе отъ.		Число жителей.		ШКОЛЫ.			Церкви.	Въсходниі часовіі Округа.
	Города.	Восходниі Правосл.	Мужского пола.	Женскаго пола.	Министер.	Земскихъ, Церковно-при- ходскихъ.	Грамоты.		
Крынковская волость.									
3 пол. стана, 1 зем. уч. и 1 уч. суд. слобод. Полтавскаго округа. суда по Кременчугскому уѣзду.									
Бетяговщина дер.	46	1	314	385	—	—	—	—	—
Большія Крынки село . . .	45	—	878	815	—	1	1	Покровская.	IV
Долина село	40	5	536	552	—	1	—	—	—
Лукашевка дер.	51	5	48	55	—	—	—	—	—
Лысовка дер.	41	6	264	298	—	1	—	—	—
Малыя Крынки село	46	1	602	607	—	1	—	Преображен- ская.	IV
Михайловка дер.	42	5	122	121	—	—	—	—	—
Новоселовка дер.	52	6	99	102	—	—	—	—	—
Семимогила дер.	38	8	335	326	—	1	—	—	—
Скорбное дер.	55	10	342	354	—	1	—	—	—
Яновщина дер.	50	5	87	82	—	—	—	—	—
Өндровка село	55	20	1670	1649	—	1	—	Преображен- ская.	II
; Примѣчаніе: 1) Въ волости числится: 5603 дес. 1809 саж. крест. земли (въ томъ числѣ 1809 дес. 1809 саж. надѣльной и 3704 дес. прикупленной), 496 дес. 297 саж. казачьей, 12 саж., 852 двора и 10632 ду- ши жителей.									
2) Отъ Крынковскаго вол. правл. слѣдуютъ: до Глобин- скаго—18 вер., Зантепскаго, Хорольскаго уѣзда—20 вер., Зубаневскаго, Хорол. уѣзда— 12 вер., Манжальскаго—15 вер. и до Пустовоитовскаго— 15 верста.									
Крюковская волость.									
4 пол. стана, 5 зем. уч. и 2 уч. суд. слобод. Полтавск. округа. суда по Кременчугскому уѣзду.									
Демуровна поселокъ	5	3	213	310	—	—	—	—	—

Рисунок 14 – Села Лукашевка та Новоселівка в списку населених місць Полтавської губернії (1912 рік)

На той час у с. Лукашівка було чоловіків – 48, жінок – 55, у с. Новоселівка було чоловіків – 93, жінок – 102, тобто загалом кількість мешканців зменшилася порівняно із 1900 роком (див. рис. 11). За ієрархією в адміністративному поділі досліджувані поселення визначалися як «деревні», тобто села, де відсутньою була церква (храм), також відсутньою там була школа. Однак, зважаючи на наявні інші документи (військовий квиток Шулика Федора Тимофійовича, де зазначено, що він у 1916 році закінчив навчання в Лукашівській школі), можна допустити, що 4-річна школа в с. Лукашівка до 1917 року вже функціонувала.

3 ІСТОРІЯ СЕЛА ЛУКАШІВКА ПІСЛЯ 1918 РОКУ

Радянська влада була проголошена в селі у 1918 році. Із утворенням Глобинського району 07.03.1923 Лукашівка і Новоселівка входили до складу Бетягівської сільської ради (станом на 07.09.1923 – Лукашівка, Новоселівка та Починки входили до складу Битягівської сільської ради – за даними краєзнавчого музею с. Великі Кринки). Далі, після остаточного переформатування Кременчуцької округи згідно з переписом 1926 року вже функціонувала Лукашівська сільська рада у складі Глобинського [15, С. 6–7], потім із 1928 року – у складі Великокринківського району [8]. Одним із перших мешканців села, що приєдналися до колективізації, був Шулик Федір Тимофійович, який мав на той час освіту 4 класи і у період до початку німецької окупації 1941 року почолював Лукашівську сільську раду, а місцеву артіль (колгосп) імені Чапаєва в той період очолював керівник на прізвище Реміняка (див. дод. К).

Період існування українських сіл у тридцяті роки ХХ століття був доволі тяжким, а в багатьох випадках супроводжувався масовим вимиранням мешканців. Розкуркулення, колективізація та Голодомор спричинили демографічну катастрофу, яка призвела на Полтавщині до більш ніж мільйонних людських жертв. У Глобинському районі під час Голодомору перестало існувати понад 40 сіл і хуторів. Завдяки свідченням людей, які залишились, стало відомо, що тільки в одному селі Ламане померло голодного року 557 чоловік. У селі Іванове Селище в 1933 році вимерла майже половина мешканців [16, С. 5]. Полтавщина в цей час втратила чи не найбільше людей різного віку, особливо – молоді.

Мешканці (зазвичай члени місцевих артілей) зверталися за допомогою до керівників району (рис. 15), була, мабуть, і відповідна

реакція на подібні звернення, однак результати тогочасної державної політики загалом були трагічними.

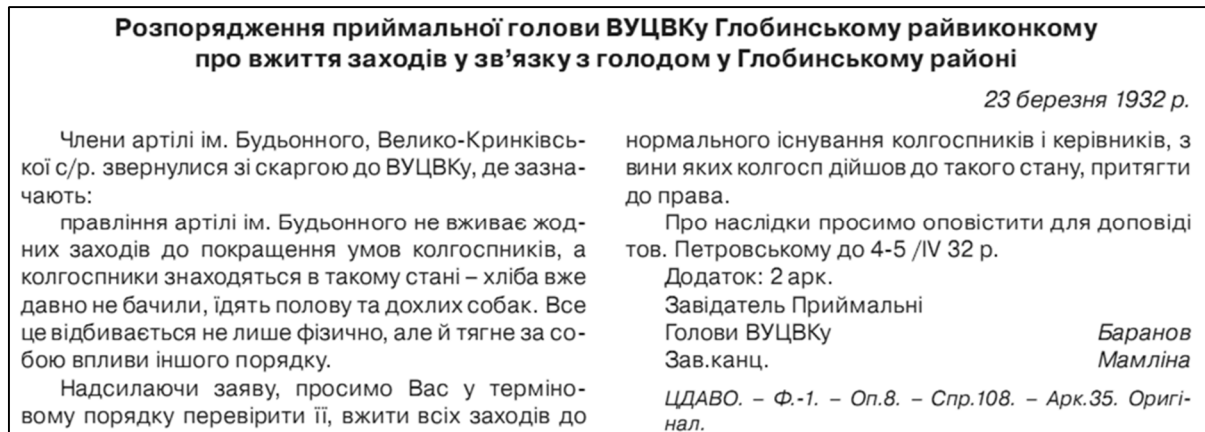

Рисунок 15 – Розпорядження приймальної голови ВУЦВКу Глобинському райвиконкому про вжиття заходів у зв'язку з голодом у Глобинському районі [16]

Скорочення населення через 10 років після Всесоюзного перепису 1926 р. відбулося в усіх територіально-адміністративних одиницях Полтавщини. В окремих районах (Нехворощанський, Решетилівський, Великокринківський) населення зменшилось майже на половину. У Великокринківському районі за вказаний вище період населення скоротилося із 45,5 тис. до 26,1 тис. (на 19,1 тис. осіб) [16, С. 14], це вже із врахуванням людей, які були завезені сюди з Росії у 1934 році. Такі дані підтверджуються й іншими дослідниками: «В Україні є райони, в яких втрати сягають понад 40 – а іноді – й понад 50 відсотків сільського населення, – каже Н. Левчук (Український дослідницький інститут Гарвардського університету). – Так, в Тетіївському районі Київської області й Глобинському районі Харківської області вимерла більш ніж половина сільських жителів. Ці цифри, справді, вражають» (див: Голодомор: нові дані ведуть до нових відкриттів і знахідок. URL: [http:// www.istpravda.com.ua/ digest/2018/07/25/152706/](http://www.istpravda.com.ua/digest/2018/07/25/152706/) (дата звернення: 08.08.2018). «В підсумку, – завершує свою думку Н. Левчук, лише сама конфіскація зерна не могла спричинити такого голоду. Навіть якщо у селян забрали все збіжжя, у них залишалися різні запаси. Лише тоді, коли в них забрали геть усі харчі й заблокували всі шляхи до порятунку, почався масовий і безнадійний голод».

Кількість жертв Голодомору по Куп'єватівській сількій раді (у нинішніх межах) не опублікована на сьогодні, зокрема така інформація відсутня й по селу Лукашівка [16]. Проте за матеріалами Куп'єватівської школи та на підставі свідчень місцевих мешканців можна встановити конкретні імена померлих від голоду людей 1932–1933 років (див. дод. Б).

Відомо на сьогодні, що рішенням Політбюро ЦК ВКП (б) від 22 жовтня 1932 року в основних хлібозаготівельних регіонах створені Надзвичайні хлібозаготівельні комісії (НХК). У Лукашівці в той час була створена і працювала бригада місцевих активістів (їх називали «буксири»), які займалися збором продовольства серед мешканців села (див. дод. К). Крім цього, є свідчення людей про період Голодомору (дод. В), де вказується, що люди були доведені до відчаю, падали ослаблені на вулицях, помирали, були навіть факти людодства. Загалом більша частина мешканців села Лукашівка вимерли від голоду у 1932–1933 роках. Поховання померлих від голоду людей відбувалися на існуючих кладовищах села, або в неглибоких могилах окремо, або в єдиній великій могилі для кількох покійників. Одне із місць таких поховань знаходиться на під'їзді до кладовища № 1, зліва, після вишневого садка. У 2008 році учнями Куп'єватівської школи знайдене одне з місць поховань померлим від голоду місцевих жителів, там встановлений дерев'яний хрест висотою 1,7 м із надписом «жертвам голодомору 1932–33 років» [15, С. 241].

Власне кажучи, це далеко не повний перелік втрачених під час Голодомору людей в Лукашівці – 55 осіб (див. дод. Б), пошукові роботи зі встановлення справжніх даних мають бути продовжені, нащадки не повинні забувати ті страшні часи і робити все, аби такі події більше не повторилися на нашій землі. Зважаючи на статистичні дані, по Полтавщині загалом (втрачено 22,1 % населення), у Великокринківському районі зокрема (втрачено 42,7 % населення), а також втрати населення за цей період сусідніх населених пунктів (померло до половини мешканців), можна з певною мірою вірогідності припустити, що село Лукашівка загалом також втратило за період розкуркулення, колективізації та особливо Голодомору близько 60 % мешканців.

Показовим є факт завезення до Лукашівки у 1934 році 25 сімей з Росії, які розселені були, зазвичай, по опустілих оселях померлих господарів (див. спогади місцевих мешканців, дод. К). Зважаючи на мінімальний склад тогочасних сімей (близько 4 чоловік), можна припустити, що завезено було орієнтовно близько 100 чоловік. А це

значить, що мінімум 25 осель місцевих мешканців, які померли в час голодомору в Лукашівці, опустіли, відповідно мінімум стільки ж людей (близько 100) померло. Пізніше, після колективізації та Голодомору, серед уродженців Лукашівки були і репресовані люди, їх перелік подано (далеко не повний) у додатку Г, що також вплинуло на кількісний склад населення села.

Наступним непростим етапом існування села можна вважати період війни 1941–1945 рр. з нацистськими окупантами. Розглянемо становище у с. Лукашівка за цей період за докладними німецькими картами 500-метровками [17]. Інформаційне наповнення (німецькою мовою), яке там є, дозволяє визначити, що: село Лукашівка вже є єдиним поселенням (об'єднане із селом Новоселівка). Навколо Лукашівки розташовані поселення: село Бетягівщина – з північного заходу, село Куп'євате – зі сходу, село Демидівське – з південного сходу та невеликі хутори: Татарський з півдня, Ситники з північного заходу, Ковбаси (на схемі Починки) – з північного сходу та Самойленки – із заходу. Структура села містила зону житлової забудови (декілька вулиць), каскад декількох ставків, зона зелених насаджень з північного сходу (яка використовувалась для відпочинку жителів та закривала поселення з боку північних вітрів) (рис. 16, 17).

Детальний опис життя у селі в період війни може бути цікавим для нащадків і тому також потребує окремих досліджень і узагальнень. До початку окупації Лукашівки, там тимчасово був розташований військовий пересувний польовий госпіталь № 2328 наприкінці серпня 1941 року. Як вказано в одному із видань [18], госпіталь дислокувався з північного боку Лукашівки, в пониззі за левадою понад два тижні. Обороняючись від оточуючих їх німців, загинули цими днями (застрелені чи померли від ран) 24 бійці (за матеріалами Куп'єватівської школи). Хоронили їх наспіх, в одній братській могилі, вночі, без особливих почестей, при найпростіших реквізитах, які теж зникли за часів окупації.

Однак мешканці села не забували при нагоді доглядати місце поховання. Пошуковець Ляховенко Тетяна Григорівна знайшла дані про померлих в архіві Військово-медичного музею Санкт-Петербурга. До 60-річчя Перемоги в Лукашівці був встановлений пам'ятний знак на центральному (№ 1) кладовищі (див. дод. Ж–И).

Рисунок 16 – Село Лукашівка в локальній системі розселення
(німецька карта, 1943 рік)

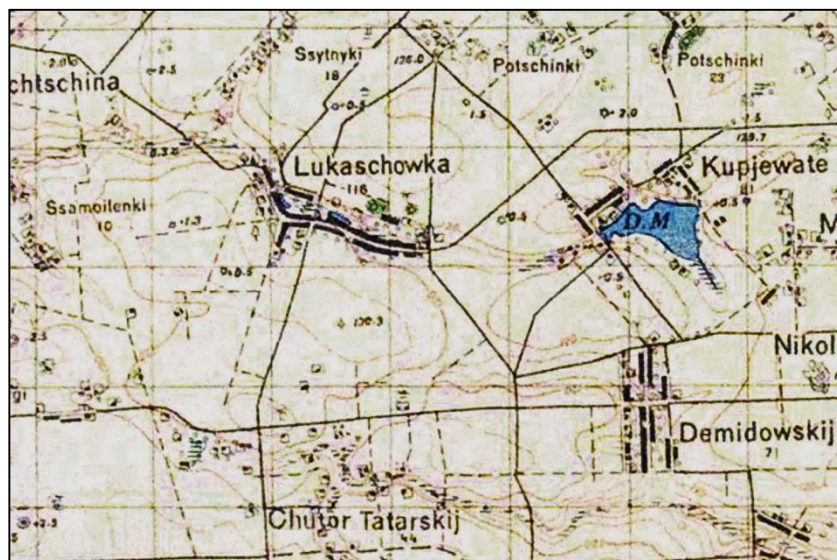

Рисунок 17 – Село Лукашівка в оточенні найближчих поселень
(фрагмент німецької карти, 1943 рік)

Однак тут мають бути проведені додаткові пошуки щодо правдивості вказаних даних. По-перше, місце поховання загиблих бійців у Лукашівці знаходиться, мабуть, в межах старого кладовища (кладовища колишніх Лукашів, як вказують окремі старожили), а пам'ятник встановлено на іншому кладовищі.

У виданні [15, С. 240] також зазначається, що у тексті напису на пам'ятному знаку допущені помилки: № 5 правильно буде «Тарасов Олександр Петрович, лейтенант, помер 6.09.41», хоча насправді він похований у м. Хорол. Загалом прізвища занесені до тексту напису на пам'ятному знаку помилково. Згідно з документами центрального архіву Міністерства оборони Російської Федерації ХППГ № 2328 розташовувався 27.08.–31.08.1941 року в с. Лукашівка Чернобаївського району Полтавської області (нині територія Черкаської області). Відсутні також більш повні дані про рядового В. Є. Карташова, який загинув 19 вересня 1943 року. На пам'ятник також не занесене ім'я – Бородавка Федір Опанасович, червоноармієць 548-го полку, який загинув 31.08.1941 р. і дійсно був похований в с. Лукашівка Полтавської області.

Село Лукашівка було окуповане німецькими військами 14 вересня 1941 року. У період окупації нацистською Німеччиною Лукашівка, як і увесь Великокринківський район, була у складі Кременчуцького гебіту, у селі був комендант, також був призначений староста села та створена поліція з поміж місцевих мешканців, працювали магазин і школа, де

навчалося близько 20 учнів, основними предметами для вивчення були арифметика, основи німецької мови, основи християнства. Дорослі мешканці та діти старшого віку працювали в місцевому господарстві. Вирощували і відгодовували тварин, поля засівалися (багато було засіяно маком), окремі з них залишалися під пар, про що свідчать спогади очевидців (дод. К). За період німецької окупації з Лукашівки було вивезено до Німеччини 35 осіб, знищено загарбниками 5 чоловік, повністю спалено 78 житлових будинків, надвірних споруд – 75. Визволене село частинами Червоної Армії 26 вересня 1943 року [19].

Серед уродженців Куп'єватиської сільради (у нинішніх межах), які воювали проти німецьких загарбників, можна знайти інформацію про таких воїнів: Вусик Павло Павлович, м. Прага, Анциборенко Микола Дмитрович, сержант, 202 Двінська артилерійська самостійна бригада, Цівенко Микола Васильович, Австрія, сержант, 1364 зенітно-артилерійський полк, Мовчан Дмитро Дмитрович, ст. сержант, 204 с. п. 13 кульбат, Лопушенко Микита Семенович, сержант, 313 с. п., Мальований Степан Данилович, м. Тронорей, Норвегія, рядовий, 87 с. п. військ НКВС, Деревянко Олексій Савович, м. Кенігсберг, старшина, 89 гв. т. п. [20].

Варто також згадати інших вихідців із Лукашівки, які брали участь в бойових діях Другої світової війни та отримали нагороди: Кругляк Михайло Іванович (Орден Отечественной войны I степени), Михно Єгор Федосійович (Орден Отечественной войны II степени), Шулик Андрій Гнатович (Медаль «За боевые заслуги»), Шулик Федір Тимофійович (Медаль «За победу над Германией»), також Карпунін Дмитро Миколайович (Медаль «За отвагу»), який поселився в Лукашівці після закінчення війни. Звичайно це не повний перелік учасників бойових дій Другої світової війни, який може бути в подальшому уточненим і доповненим (див. дод. Д, Е).

Сільська рада в селі Лукашівка відновила свою діяльність після закінчення Другої світової війни (список сільських, селищних та міських рад Полтавської області станом на 1 вересня 1946 р.) [8] та залишалась діючою до кінця 1950-х років. Секретарем сільської ради після війни була Поліна Іванівна Калашник, а головою, після повернення з німецького фронту, – Федір Тимофійович Шулик. Останнім головою сільської ради села Лукашівка був Станіслав Григорович Писаренко (який проживав у Демидівському). Останнім головою колгоспу імені Чапаєва в с. Лукашівка був Микола Харченко (див. спогади місцевих мешканців, дод. К).

У с. Лукашівка поступово відновила роботу місцева школа, у 1946 році вчителькою була Марія Данилів із с. Глибоке, потім у Лукашівці почала працювати Марія Овсїївна Крупенко (Фурсова), де навчалися більше 20 учнів (рис. 18).

Рисунок 18 – Учні Лукашівської школи
(кінець 1940-х – початок 1950-х рр.)

На фото зліва направо: верхній ряд: Микола (Федорович) Шулик, Лисенко (ім'я не встановлено), Галина (Дмитрівна) Сівкова, Олександра Шутько (після заміжжя Бобрикова), Таїса Федорівна Крупенко, Микола Іванович Бурлака (с. Куп'євате), Микола Іванович Тололо, Віра Крупенко (після заміжжя Дорогих), середній ряд: Олександра Шишкун, Таїса Сергіївна Зубкова, Микола Антонович Мальований, Алла Іванівна Сивушенко (с. Куп'євате), вчитель Марія Овсїївна Крупенко (Фурсова), Ніна Салімон (с. Куп'євате), Ірина Петрівна Сивушенко (с. Куп'євате), Елла Устенко (с. Куп'євате), нижній ряд: Ганна Прокопівна Оніщенко (с. Куп'євате), Станіслав Григорович Шкап (с. Куп'євате), Анатолій Григорович Назаренко (с. Куп'євате), Віктор Хрупоног (с. Куп'євате), Іван Іванович Цілінченко (с. Куп'євате), Галина Григорівна Назаренко (с. Куп'євате), (прізвище, ім'я не встановлено), Віра Дмитрівна Кравченко (с. Куп'євате).

Школа в с. Лукашівка була семирічною. Директором школи був Дмитро Андрійович Титаренко, також працювали вчителями Антоніна Петрівна (прізвище не встановлене) та Ольга Антонівна Чигринець.

Успішно розвивалося після закінчення Другої світової війни місцеве колективне господарство імені Чапаєва, були досягнуті значні успіхи у вирощенні поширених на той час рослин (кукурудза, буряк тощо). Жінки були задіяні у тваринництві та працювали на полях у складі трьох ланок, одна з яких подана на рисунку 19.

Рисунок 19 – Жіноча ланка місцевого колгоспу с. Лукашівка
(кінець 1950-х)

Зліва направо: Галина Анціборенко, Любов Шулик, Олександра Данілова, Олександра Пономаренко (Книшова), Ольга Дояренко, Ганна Шрамко (Лисенко), Галина Крюкова (Сівкова), Катерина Крупенко, Клавдія Цілінченко, Анна (Нюра) Крупенко, Химка Мазолова, Віра Крупенко, Марія Бобрікова, Катерина Крупенко (Іванова), Альона Мальована.

У с. Лукашівка через певний час після закінчення війни був відкритий і працював дитячий садок-ясла, де доглядалися і виховувалися діти місцевих жителів (рис. 20).

Рисунок 20 – Вихованці дитячого садка-яслів с. Лукашівка
(кінець 1950-х років – початок 1960 років)

Зліва направо: верхній ряд: вихователь Олександра Бобрікова з сином Юрієм, вихователь Катерина Ільїна з Олександром Бразжником на руках, вихователь Марина Лисенко з (прізвище, ім'я не встановлено) на руках, другий ряд зверху: Юрій Ільїн, Павло Шулик, Вячеслав Шулик, Галина Бразжник, Тамара Ілліна, третій ряд зверху: Костянтин Шулик, Анатолій Книшов, Микола Бразжник, Любов Яретик, Микола Крупенко, Тетяна Стрюк, нижній ряд: вихователь Галина Троцька (друга жінка Івана Цілінченка, дід Ковбаса) з донькою Наталією (..?), Олександр Білоусько, Наталія Стрюк, Микола Шулик, Тетяна Ільїна, Олександр Шулик.

Магазин після війни був у старій дерев'яній будівлі, потім був зведений новий цегляний. Там працювали Ганна Антонівна Мальована, потім Таїса Микитівна Шулик (рис. 21). Після них Михайло Іванович Кругляк, потім інші.

Рисунок 21 – Новозбудований магазин у с. Лукашівка (фото 1970-х років)

На фото зліва направо: Микола Федорович Шулик та Кузьма Данилович Мальований

Із огляду на поданий матеріал можна стверджувати, що незважаючи на революційні зміни 1917 року, а також нову економічну політику більшовиків, розкуркулення, голодомор, репресії, події Другої світової війни, село в першій половині XX століття розвивалося як центр місцевої (локальної) системи розселення (в оточенні хуторів) і залишалося привабливим для проживання (зберігалися великі ставки, толоки, великі масиви зелених насаджень навколо села тощо). Загалом схема розташування села Лукашівка в локальній системі розселення періоду першої половини XX століття мала інший, більш насичений вигляд, ніж зараз. Це можна відстежити на підставі реконструйованої карти-схеми (рис. 22).

Після укрупнення адміністративного поділу у 1962 році Лукашівська сільська рада була переміщена до сусіднього села Куп'євате, яке знаходилось приблизно посередині території укрупненої адміністративної одиниці – новоутвореної Куп'єватівської сільської ради. Це стало початком відтоку адміністративно-управлінських кадрів до сусіднього

села, а переміщення семирічної школи до Куп'єватого у 1950-х роках ще більше прискорило цей процес.

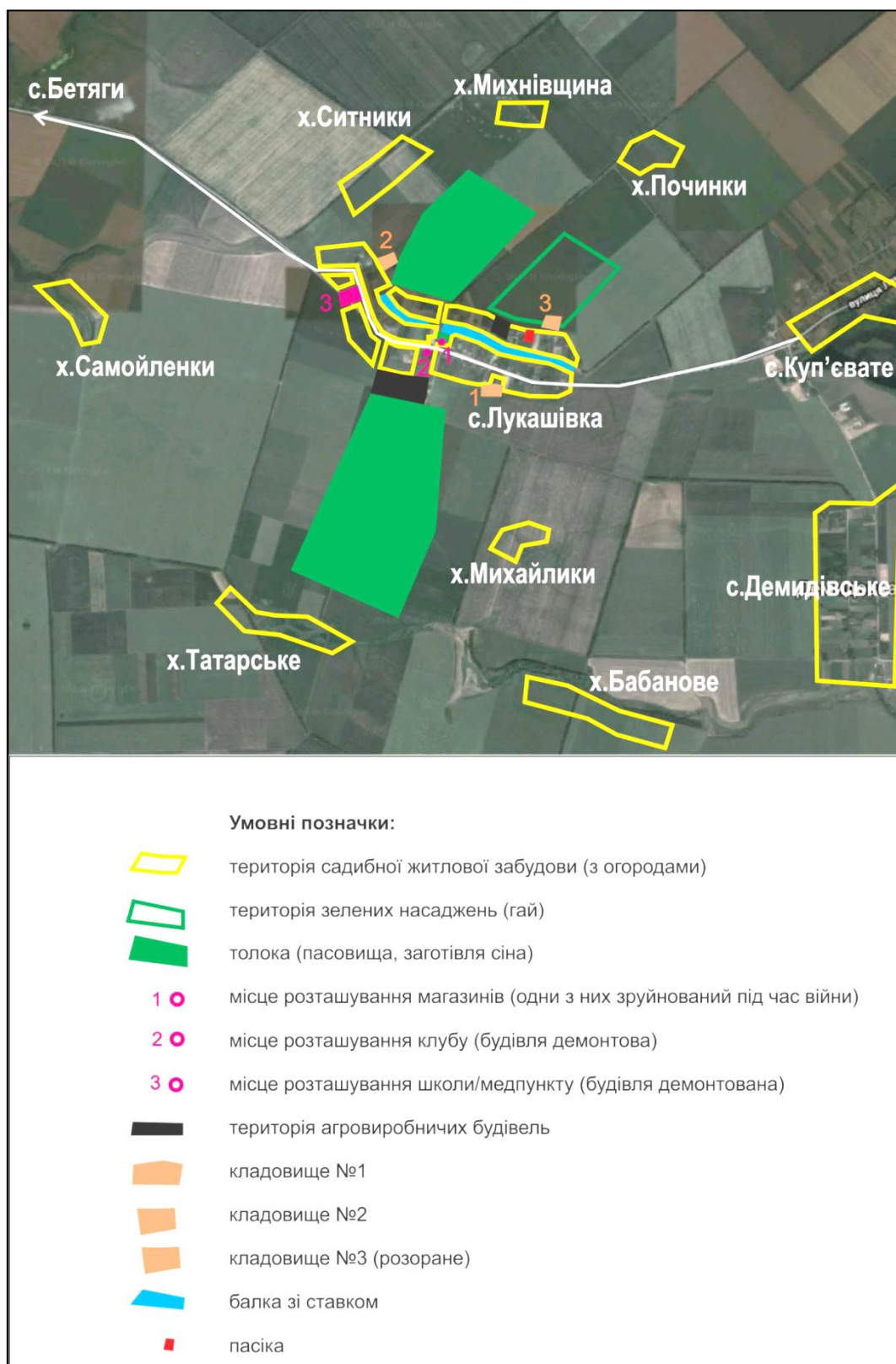

Рисунок 22 – Схема села Лукашівка в локальній системі розселення (реконструкція, перша половина ХХ століття, виконано на основі фрагменту гугл-карти)

У Лукашівці до 50-річчя революції 1917 року була збудована і введена в експлуатацію нова будівля сільського клубу (рис. 23), завідувачем якого був спочатку Анатолій Трохимович Дементенко, а з 1971 і до кінця його функціонування завідував клубом Валентин Миколайович Пономаренко. У клубі була бібліотека, більярд, магнітофони тощо.

Рисунок 23 – Нова будівля сільського клубу с. Лукашівка (1967 рік)

На фото зліва направо: Микола Іванович Анціборенко, Віталій Андрійович Шулик

У селі діяла також початкова школа, де працювали вчителем Марія Овсіївна Крупенко, потім Наталія Іванівна Шулик (1973/1974 навчальний рік, рис. 24), після неї – Олександра Хирсантівна Пархоменко (з с. Фрунзівка, мешкала в тій же школі, де працювала), це був останній навчальний 1974/1975 рік у Лукашівській початковій школі, після чого її закрили. У 1972 році до села була побудована дорога із твердим покриттям, яка поєднала Лукашівку із сусідніми Великими Кринками та Куп'єватим.

У цей період поступово виводяться з ладу існуючі столярний цех та кузня, місцева ферма з вирощування свійських птахів. Молочнотоварна ферма залишається діючою і поступово розвивається (будується новий корпус для утримання великої рогатої худоби, зводиться будинок тваринника, відкривається котельня для підігріву води та душ для працівників).

Рисунок 24 – Учні Лукашівської початкової школи (1973 рік)

На фото зліва направо: верхній ряд: Віктор Шулик, Ольга Тололо, Надія Анціборенко, Лариса Крупенко, Ліана Шулик, Ольга Шрамко, Борис Калашник, нижній ряд: Юрій Дементенко, Наталія Дояренко, Надія Шрамко, учитель Наталія Іванівна Шулик, Наталія Дорогіх, Раїса Бразжник, Сергій Рибалкін

Карти генерального штабу України наразі залишаються одними з найбільш детальних і доступних топографічних карт [21], що мають масштаб – 1 : 100 000. На цій карті село Лукашівка знаходиться в оточенні сіл Великі Кринки – із заходу, Куп'євате – зі сходу та Демидівка – із південного сходу (рис. 25). Як видно з карти, існуючі станом на 1943 рік хутори вже зникли. У селі залишилась зона житлової забудови (декілька вулиць), один ставок (пересихаючий) та одна діюча гребля (умовно – між колишніми Лукашами та Новосілками).

Інша гребля в межах колишніх Лукашів збережена наполовину і є недіючою (за садибою І. І. Палька), ще одна, що була розташована через балку на лінії дворів Катерини Крупенко та Василя Федоровича Шулика, демонтована повністю. На жаль, у період 1980-х років працівниками місцевого колгоспу «Заповіт Ілліча», у період відсутності води, була декілька раз розорана балка на місці висохлого тоді ставка.

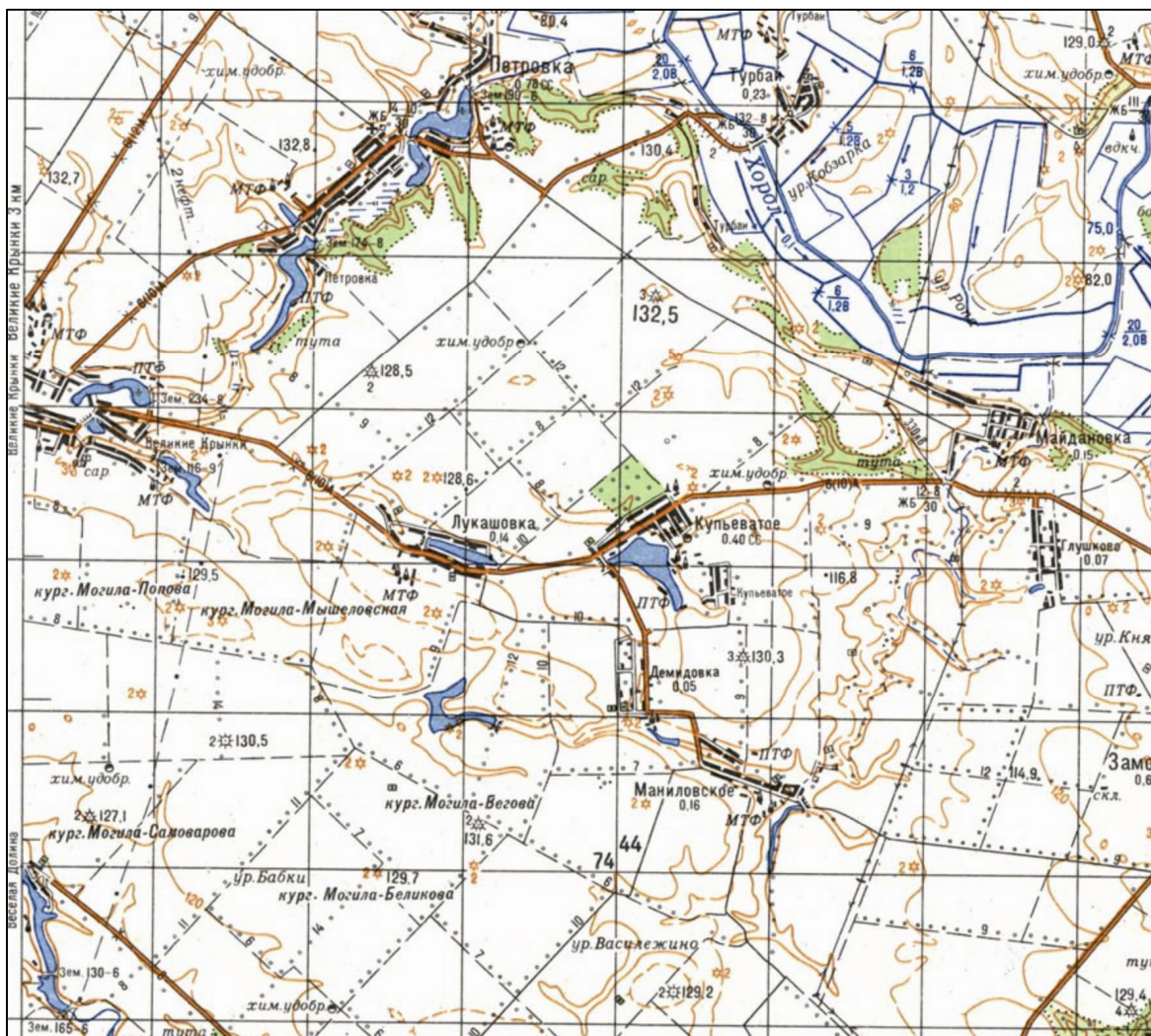

Рисунок 24 – Село Лукашівка в оточенні найближчих поселень
(фрагмент карти генштабу, 1987 рік)

Це порушило складену структуру дна ставка (порушена ущільнена земляна основа та рослинний покрив), а також (разом із наслідками осушення боліт вздовж р. Хорол) призвело до поступового зникнення постійно діючого ставка, який тепер періодично наливається лише завдяки таненню снігу у період засніжених зим.

Отже, такий стан поводження із рукотворною водоймою призвів до погіршення комфортності проживання в цьому селі (були віддалені від села місця випасу та водопою для тварин, зникли місця для відпочинку на березі, купання, ловлі риби тощо) та разом із загальними урбанізаційними процесами (відтік населення до міст та сіл – центрів місцевих адміністративних одиниць) сприяли прискоренню процесу зменшення кількості мешканців (кількість мешканців с. Лукашівка за топографічними

даними 1987 року складала 140). У 80-х роках ХХ століття в селі було зведено близько 10-ти нових садибних житлових будинків із господарськими спорудами, у спорудженні яких тією чи іншою мірою брав участь місцевий колгосп «Заповіт Ілліча».

За даними інтернет-ресурсу [22] можна віднайти кількість населення (згідно з переписами), де вказується, що в с. Лукашівка Куп'єватівської сільської ради у 1989 р. (на 12.01) проживало 150 мешканців (чоловіки 64, жінки 86), пізніше загальна кількість населення зменшилась, у 2001 р. (станом на 05.12) в селі налічувалось 141 особа наявного населення.

У часи незалежності України після 1991 року в селі відбувалися ті чи інші зміни. На численні звернення місцевих мешканців у Лукашівці в 1991 році відновила роботу початкова школа. Вона розміщувалася у будівлі колишнього дитячого садка-ясел до 1993 року і називалася Лукашівська школа-сад (рис. 26). Потім за допомогою місцевого колективного господарства була побудована та введена в експлуатацію нова будівля для початкової школи з дитячим садком і в такому вигляді функціонувала до 2004 року. Із 2004 року дитячий садок був закритий, залишалася працювати Лукашівська початкова школа І ступеня до 2006 року. Після закриття школи новозбудована будівля майже повністю демонтована (розібрано покриття, систему опалення, вікна, двері тощо), залишилися лише стіни.

У цей період був побудований і введений в експлуатацію вуличний водогін, який на сьогодні функціонує лише на одній вулиці. Зусиллями переважно місцевих мешканців у селі у 2000-х роках побудований вуличний газогін. Діючими є окремі малі агровиробничі господарства (керівники Григорій Валентинович Затулівітер, Іван Іванович Пальок, Вадим Віталійович Шулик), також ремонтом та сервісним обслуговуванням автомобілів займається підприємець Сергій Васильович Рибалкін.

Окрім зазначених господарств, обробленням землі навколо Лукашівки також займається СФГ імені Шевченка (керівник Сергій Олександрович Мицик, с. Куп'євате) та сільгосппідприємства інших сусідніх сіл. Кількість жителів зменшується з кожним роком, що є неприйнятним, адже може призвести до зникнення цього еволюційно сформованого, з історично насиченим корінням, поселення.

Рисунок 26 – Учні Лукашівської початкової школи-саду (1991 рік)

На фото зліва направо: верхній ряд: Ольга Пятибрат (зав. дитсадка – вихователь), Наталія Бобрикова (няня), Вікторія Василівна Затулівітер (зав. школою, вчитель початкових класів), Світлана Панова (вихователь), Алла Шулик (мама учня), середній ряд: Анатолій Шулик, Максим Коваль, Наталія Шулик, Наталія Коваль, Дмитро Пономаренко, нижній ряд: Ірина Коваль, Катерина Дорогіх, Юлія Панова, Оля Шулик, Юлія Бобрікова, Анжела Пономаренко

На сьогодні, виходячи із адміністративно-територіального поділу, село Лукашівка входить до складу Куп'єватівської сільської ради разом із іншими поселеннями (с. Куп'євате, с. Демидівка, с. Майданівка, с. Манилівське). Територія с. Лукашівка становить 90 га.

Структурно поселення складається із сільбищної зони, виробничої зони (основну частину якої представлено у вигляді спеціальної території, з однією виробничою спорудою, що залишилась, та свердловиною з водонапірною баштою, частково виробничі майданчики розкидані по території села), серед громадської забудови – залишився магазин (не діючий на сьогодні) (рис. 27). Сільський клуб, який був збудований на честь 50-річчя революції 1917 року, у період соціально-економічних змін під час перехідного етапу від СРСР до незалежної України, був

демонтований (фактично розібраний на будівельні матеріали) місцевими жителями.

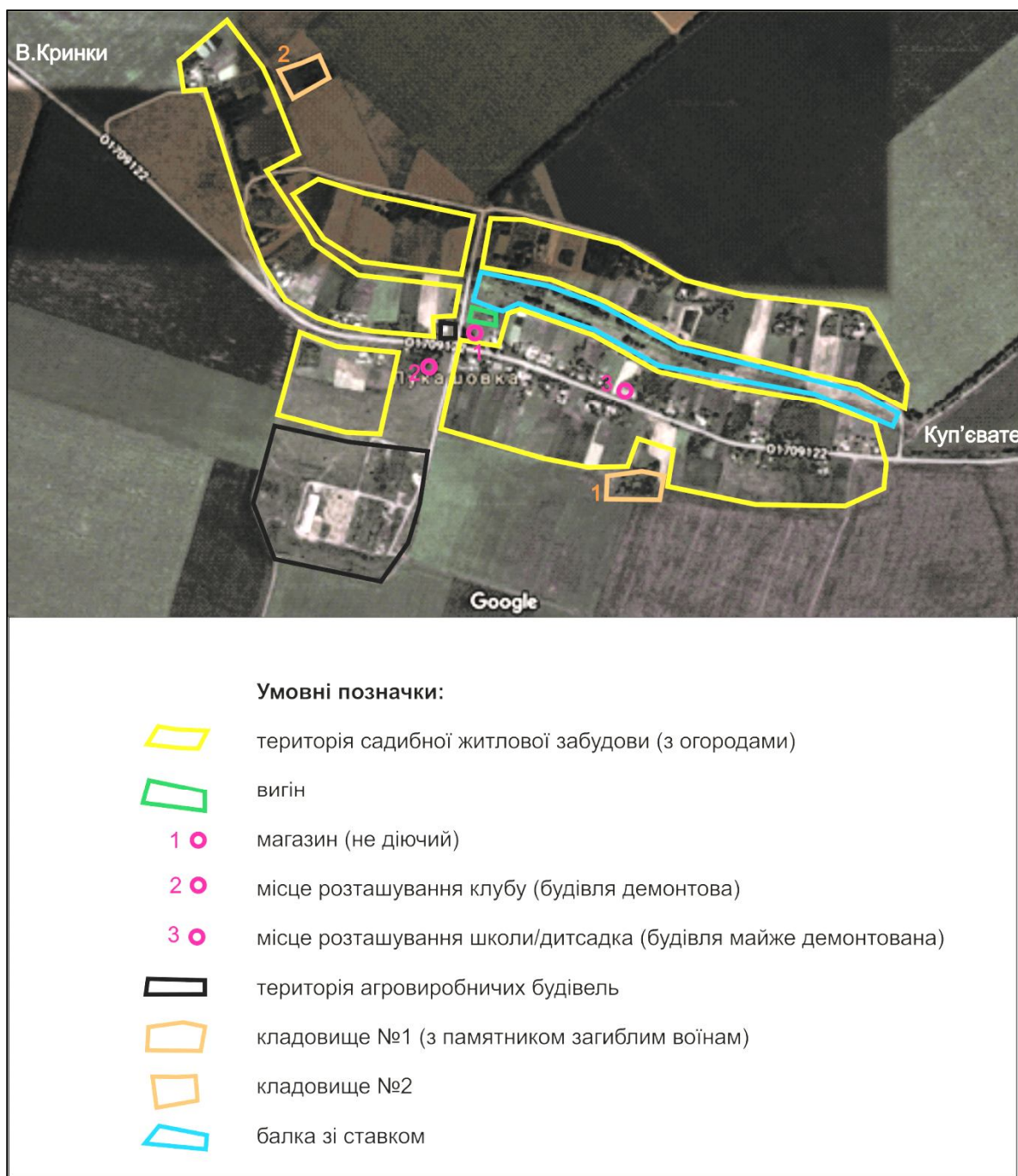

Рисунок 27 – Схема села Лукашівка
(сучасний стан, виконано на основі фрагменту гугл-карти)

Корпуси молочнотоварної ферми, яка у 1980-ті роки повноцінно функціонувала, поступово демонтувалися, на сьогодні залишився лише один корпус, що використовується місцевими дрібними господарствами як ремонтно-складські приміщення. Майже всі вулиці села залишаються із

твердим покриттям, якість якого є доволі низькою через відсутність на протязі тривалого часу ремонтних робіт.

На території села є два кладовища (так зване – «старе», тобто № 2, територіально розташоване з півночі у межах колишніх Лукашів, та «нове» № 1 – розміщене з півдня у межах колишньої Новоселівки). Навколо села також знаходиться декілька археологічних об'єктів: а) курганний могильник (за 1,6 км на північний схід від села); б) курган I (за 0,5 км на південь від села); в) курган II (за 2,4 км на північний схід від села); г) курган III (за 0,6 км на північ від села); д) курган VI (за 0,4 км на північ від північно-західної околиці села). Вказані об'єкти обстежувалися Л. М. Луговою у 1987 р., насипи розорюються, археологічні розкопки не проводилися [15, С. 238–239]. Тому вказати точно, до якого саме історичного періоду належать зазначені археологічні об'єкти, на сьогодні немає можливості та, відповідно, скільки часу в цій місцевості проживають люди точно невідомо також.

На сьогодні житловими залишаються приблизно 25 садиб, також залишилось близько 8 садиб, які після незначного ремонту можуть бути використані для проживання. Мешкають у селі – близько 77 осіб, переважно це люди старшої вікової групи, також є група людей, які прибувають сюди на вихідні дні, тобто – є періодично прибуваючими (тимчасовими) мешканцями. До села приїжджають декілька працівників місцевих малих підприємств з інших поселень в робочі дні задля виробничої діяльності.

ВИСНОВКИ

Із огляду на представлений аналіз соціально-економічних, адміністративно-територіальних, природно-кліматичних чинників, можна зазначити їх істотний вплив на формування досліджуваного поселення та його місця в системі розселення. Етапи розвитку села Лукашівка в системі розселення в узагальненому вигляді мають розвинену структуру, основні з яких подано на рисунку 28.

Існування навколо с. Лукашівка певної кількості археологічних об'єктів (курганів), дає підстави стверджувати, що ця місцевість освоювалася людиною на протязі багатьох віків. У період останніх століть на історію появи та подальшого розвитку села Лукашівка впливали звичаї та адміністративно-територіальний устрій Гетьманської України, яка складалася із полкових містечок (полків), сотенних поселень (сотень) та інших сіл і хуторів, що були складовими частинами цих формувань.

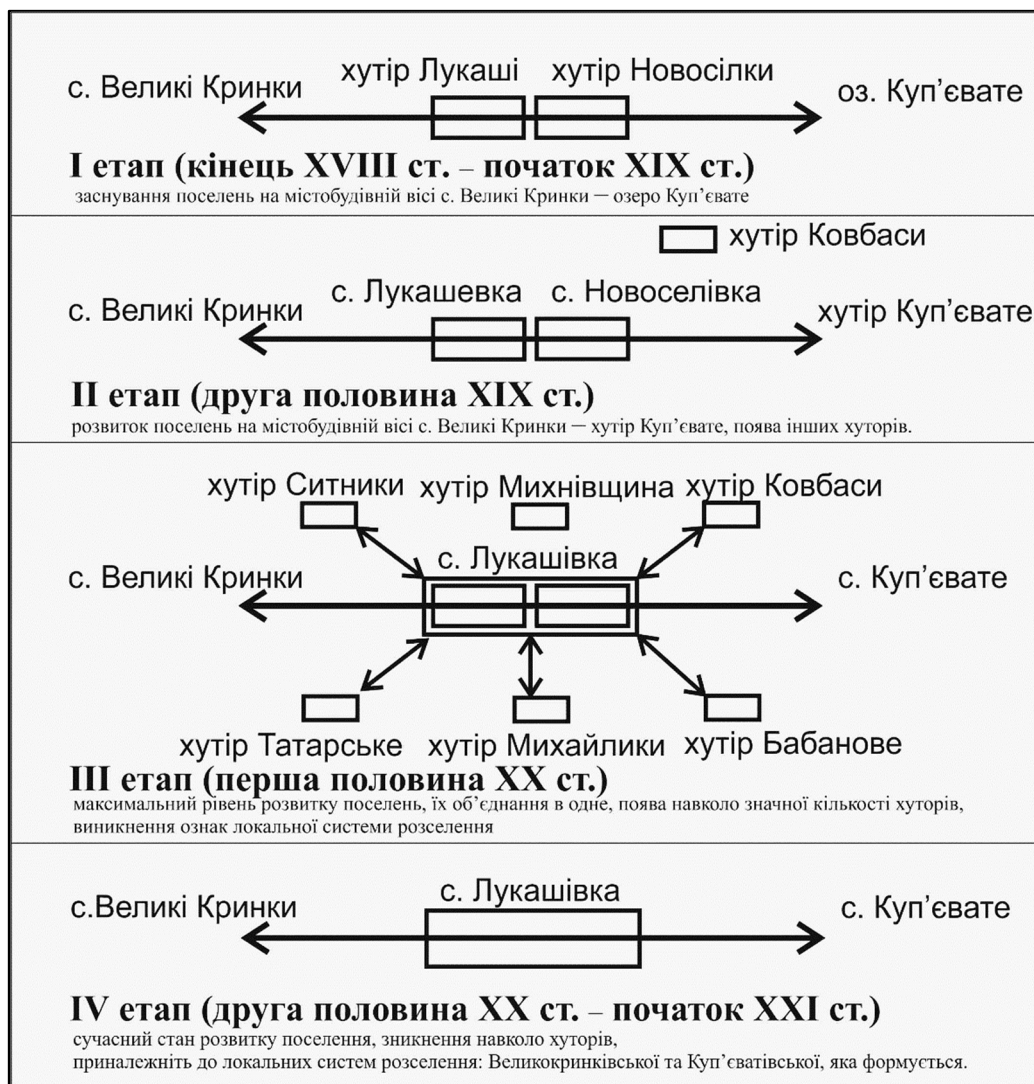

Рисунок 28 – Основні етапи розвитку с. Лукашівки в системі розселення

Одним із найбільш імовірних засновників села міг бути потомок Лукашевичів – Павло Васильович Коломієць («вахмістр (1784); за ним наследственных в хуторі Лукашевке, где и живет, обоего пола 53 души (1798)»). Ці параметри наближені до тих, які наведені у виданні «Список населенных місць Полтавської губернії 1859 року», де зазначено, що поселення Лукашевка знаходиться біля Корньєвої Балки, де мешкають 60 жителів.

Розглядуване село, яке ймовірно, було засноване одним із нащадків козацького роду Лукашевичів, поступово, на протязі подальшого століття, розвивалося поряд із іншим поселенням – Новоселівка. Незважаючи на географічну близькість, згадані села існували як окремі адміністративні одиниці тривалий час, до 20-х років XX століття. Це може вказувати на різних землевласників того часу, з одного боку, а також, можливо, на наявність у цих двох селах з початку їхнього заснування людей із різних соціальних груп (вільні селяни, селяни поміщика, козаки тощо) – з іншого.

У першій половині XX століття, після революції в Росії 1917 року, навколо цих сіл з'являється значна кількість невеликих (господарських) поселень – хуторів, а самі ці два села – Лукашевка і Новоселівка, були об'єднані в одне із назвою Лукашівка. Незважаючи на складні соціально-економічні та військово-політичні умови (введення нової економічної політики більшовиками, розкуркулення, голодомор, репресії, німецька окупація 1941–1943 рр.), село не втрачало своєї привабливості для проживання і поступово розвивалося.

Після укрупнення територій адміністративних районів та відповідно сільських рад, у 1962 році Лукашівська сільська рада була переміщена до сусіднього села Куп'євате, яке знаходилося приблизно посередині укрупненої адміністративної одиниці – нової сільської ради. Це стало початком відтоку адміністративно-управлінських кадрів до сусіднього села, а переміщення семирічної школи до Куп'єватого у той час ще більше прискорило цей процес.

Кроки місцевої влади до максимального використання земель в аграрному виробництві (розорення толоки, знищення оточуючих гаїв, занедбання та навіть у посушливий період – розорення водоймища) призвели до погіршення комфортності проживання в цьому селі (були віддалені від села території для випасу та водопою домашнього скоту, зникли місця для відпочинку в зелених насадженнях, на березі ставка, для купання, ловлі риби тощо).

А це разом із загальними урбанізаційними процесами сприяло прискоренню процесу відтоку місцевих мешканців до міст чи інших сіл (центрів місцевих адміністративних утворень) та відповідно – зменшенню кількості жителів у с. Лукашівка.

На сьогодні, виходячи із адміністративно-територіального поділу, село Лукашівка входить до складу Куп'єватівської сільської ради разом із іншими селами (с. Куп'євате, с. Демидівка, с. Майданівка, с. Манилівське). Структурно поселення складається із сельбищної зони, виробничої зони (основну частину якої представлено у вигляді спеціальної території, з однією виробничою спорудою, що залишилась, та свердловиною з водонапірною баштою, частково виробничі майданчики розкидані по території села, є ще одна водонапірна башта, але без свердловини), серед громадської забудови – залишився магазин (не діючий на сьогодні). Існують два кладовища. Діючими залишаються малі підприємства (з них – 3 агровиробничі та 1 – із технічного обслуговування автомобілів).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лукашівка – село в Україні, у Глобинському районі Полтавської області. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Лукашівка_\(Глобинський район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Лукашівка_(Глобинський_район)) (дата звернення 24.04.2018 р.).
2. Лукашівка. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Лукашівка> (дата звернення 24.04.2018 р.).
3. Карты трехверстовки (с привязкой для GPS). URL: <http://freemap.com.ua/karty-ukrainy/karty-trexverstovki-s-privyazkoj-dlya-gps> (дата звернення: 22.04.2018).
4. Происхождение фамилии Лукаш. URL: <https://www.analizfamilii.ru/Lukash/proishozhdenie.html> (дата звернення: 22.04.2018).
5. Українські прізвища. URL: <http://www.wikiwand.com/uk> (дата звернення 24.04.2018 р.).
6. Енциклопедія історії України : У 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Київ : Наук. думка, 2009. – Т.6 : Ла-Мі. – 2009. – 784 с.
7. Коломієць (рід). URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Коломієць_\(рід\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Коломієць_(рід)) (дата звернення 24.04.2018 р.).
8. Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–2012 рр.): довідник з історії адміністративно-територіального поділу / редкол.: Г. П. Білоус, О. А. Білоусько, В. В. Гудим та ін.; упоряд.: Ю. О. Васильєва, О. А. Жук, В. В. Коротенко та ін. – Вид. друге, переоб. і доп. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2012. – 400 с.
9. Модзалевский В. Л. «Малороссийский родословник» / В. Л. Модзалевский; Том третий. Л – О. С 40 портретами. – Киев. Типо-Литография «С. В. Кульженко», Пушкинская, № 4. 1910.
10. Списки населенных мест Российской империи, составленные и издаваемые Центральным статистическим комитетом Министерства внутренних дел : [По сведениям 1859]. – СПб. : изд. Центр. стат. ком. Мин. внутр. дел, 1861-1885. [Вып.] 33 : Полтавская губерния / Обработ. Н. Штиглицом. – 1862. – XXXIII, [1], 262 с.
11. Специальная карта Европейской России (десятиверстовка). URL: <http://freemap.com.ua/karty-ukrainy/speczialnaya-karta-evropejskoj-rossii-desyativerstovka> (дата звернення: 22.04.2018).

12. Очерк помещичьего хозяйства Кременчугского уезда / Очерки помещичьего хозяйства в уездах Золотоношском и Кременчугском. Приложение к Сборнику по хозяйственной статистике Полтавской губернии. Полтава. 1889.
13. Список населенных мест Полтавской губернии (по обществам и на землях сельских соколовий) за 1900 год. С приложениями карт губернии и всех уездов. Составленное по данным Полтавского Губернского Присутствия. – Издание Полтавского губернского земства. – Полтава, 1904.
14. Список населенных мест Полтавской губернии, с кратким географическим очерком губернии. Издание Полтавского губернского статистического комитета. – Полтава : Типография Подземского, 1912. – 517 с.
15. Звід пам'яток історії та культури України : Полтавська область. Глобинський район [Текст] = Register of Monuments of History and Culture of Ukraine: Poltava Region. Globyno district / Полт. краєзн. муз. ім. В. Кричевського; В. А. Андрієць, О. М. Білик, І. М. Гавриленко та ін.; ред. кол.: Ю. В. Волошин, А. М. Киридон, Т. К. Кондратенко та ін.; [упорядн., наук.ред. В. О. Мокляк]. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2014. – 707 с.
16. Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава : Оріяна, 2008. – 1200 с.
17. Карты немецкие 500 метровки (1 км). URL: <http://freemap.com.ua/karty-ukrainy/karty-nemeczkie-500metrovgki-1km> (дата звернення: 22.04.2018).
18. Тетяна Ляховенко. Глобинщина у вогні Великої Вітчизняної. Історико-документальний нарис / Ляховенко Тетяна. – Глобине, «Поліграфсервіс», 1996. – 166 с.
19. Полтавщина у Великій Вітчизняній війні. 1941–1945 (до 65-ї річниці Перемоги над фашизмом. Інформаційно-довідкове видання / редкол. : Г. П. Білоус, О. П. Гінзбург, В. В. Гудим, та ін. ; упоряд. : Г. П. Білоус, В. В. Коротенко, Т. П. Пустовіт та ін.; Держ. архів Полт. обл. – Полтава, ТОВ «АСМІ». – 2010. – 340 с.

20. Сорокопуд І. Переможці на суші, воді і повітрі / І. Сорокопуд. – Глобинське видавництво «Поліграфсервіс», 2005 р. – 96 с.
21. Карты генштаба. URL: <http://freemap.com.ua/karty-ukrainy/karty-genshtaba> (дата звернення: 22.04.2018).
22. Кількість наявного та постійного населення по кожному сільському населеному пункту, Полтавська область (осіб) – Регіон, Рік, Категорія населення, Стать. URL: <http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/Saveshow.asp> (дата звернення 26.04.2018).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А.1

ОПИС ЗЕМЛЕВОЛОДІНЬ СТАРШОГО СИНА БУНЧУКОВОГО ТОВАРИЩА ПЕТРА ІВАНОВИЧА КУЛЯБКИ – ПЕТРА

(фрагмент видання: [К истории села Малые Крынки / Труды Полтавской Ученой Архивной Комиссии. Издано под редакцией действительных членов комиссии: И. Ф. Павловского, А. Ф. Мальцева, Л. В. Падалки и В. А. Пархоменко. Выпуск восьмой. Полтава. Электрическая типография Г. И. Маркевича, Панский ряд. 1912. С. 11.]).

«Старшому сынове нашему Петру в местечке Манжелее полку Миргородского млин о трех колах крайний от горы купленный нами у Андрея лысого безе валила лужникового, другой млин о трех колах и валило лужниковое в местечке лукомье прозванный дайкуновский; хутор в сотне хорольский на урочище *крынках* з луками купленными у жителей радоловских; до того ж хутора и озера *купьеватое*; луки у вискварках что под лугом и что подле луки окопеца и луг весь что подлы той же луки выше мосту мужа моего отческое; лес за тырновскою греблею гончаровский весь, сколько там есть особливо там же за греблей недалеко по узь нивы под горою дубина вся поколь есть наша, поле к колодезю хороленному купленное у Яремовны полонского дочки все сколько оного куплено нами и оборано, месце тое по узь плетенную царину где теперь стоит его ж петрова винница: двор шиноковый у Миргороду, купленный у короленка, сад в Лубнах за городом на Броварах прозываемый табаковщина, где ему жилье мы построили и все тое, что там вкупе покупленное; став прозываемый полуботков из млином мужа моего оческий, и сколько около ставу нашего нивы и облогов и что у шуменка тоже нами купленно; в сели калайдинцах половина лиса по межи того что зеньковский, а который куплен у попа и у остапенко и у Варанихи по узь тую половину что сынове нашему Ивану записано то тих лесов всея половина что об колайдиной повинна бути ему Петру поколе наш лес ему тея по кузьмино холодного, та там-же в калайдинцах левада купленная у яцька лысенка емуж; в селе михновцах левада нами купленная, где тютюн делается в городе лубнах комора между калачнициями мужа моего отческая; в городе Лукомье з имеющихся лук и при них лесков часть одному Петру; в городе лубнах грунт климовщина; да в сотне Лубенской село шаршневка еще за живота мужа моего ему данное».

**ЛУКАШЕВИЧ І УТВОРЕННЯ
«МАЛОРОССИЙСКОГО ОБЩЕСТВА»**

(інформація надається на основі видання: И. Ф. Павловский К истории полтавского дворянства (1802 – 1902). Очерки по архивным данным с рисунками. Том II. Издание полтавского дворянства. Полтава. Электрическая типо-литография Торгового Дома И. Фришберг и С. Зорохович, 1907 г. С. 1–4)

«В первой четверти прошлого столетия в Полтаве и уезде полтавском существовали две масонские ложи; одна в имени надворного советника Николая Михайловича Новикова. ... Ложа эта находилась в его имени Писаревке, в Полтавском уезде. Другая ложа, под титулом «Любовь к истине» в предместье Полтавы Тернавщине, принадлежавшей Тарнавскому, служившему в генеральном суде. ... Когда по вступлении на престол Николая I, масонские общества подверглись преследованию, то в Петербурге каким-то путем узнали и о полтавских масонах. В начале 1826 года, кн. Репнин получил следующее предписание от военного министра Татищева: «По воле Государя Императора, покорнейше прошу Ваше Сиятельство, приказать немедленно взять под арест, помещика Переяславского уезда, живущего в Борисполе, Лукашевича, бывшего губернским предводителем Семена Михайловича Кочубея, бывших членами ложи Новикова и, узнав от них, кто такой их сочлен Алексеев, также арестовать его и всех их с имеющимися у них бумагами так, чтобы они не имели времени к истреблению их, прислать в Петербург каждого порознь, прямо к Его Императорскому Величеству под благонадежным присмотром, а Лукашевича прислать с сим же фельдъегерем». 18 января 1826. Военный министр Татищев. Из этого предписание видно, что Новикова, стоявшего во главе ложи, не было уже в живых. Доставка Лукашевича, вместе с фельдъегерем указывает, что его считали наиболее опасным. Но он, надо сказать, обвинялся и в другом, как увидим из дальнейшего изложения. Все привлеченные за участие в масонстве были полтавские дворяне. ....

В конце концов дело о полтавских масонах окончилось ничем; прокатились они зимой в Петербург и благополучно возвратились оттуда. Только Лукашевичу предписано было безвыездно жить в своем имении, м. Борисполе которое он сам избрал и у него была отобрана подписка «что он будет заниматься только хозяйственными делами и воспитанием детей». О поведении его переяславский комиссар еженедельно доносил кн. Репнину. Все эти донесения были в таком роде: «Лукашевич ведет жизнь сходственно приличную благородному его званию». А кн. Репнин ежемесячно доносил о нем Императору, который только в ноябре 1828 года приказал оставить Лукашевича под наблюдением и больше не доносить о его поведении. Лукашевич, помимо участия в ложе, привлекался и по политическому делу. Еще в 1807 году он привлекался за то, что «будто бы за обедом пил за здоровье Бонапарта, о чем доносил на него Переяславский маршал». Он же принял участие «в малороссийском обществе», основанном Новиковым, целью которого было отделение Малороссии и присоединение ее к Польше. Это показание следственная комиссия признала недостаточным. Вернее сведение Боровкова, военного советника, бывшего правителем дел комитета по изысканию о злоумышленном обществе (декабристов). Вот что он говорит в своих воспоминаниях: «малороссийское общество» намеревались образовать из масонских лож: в Полтаве бывший правитель канцелярии военного губернатора Новиков и в Полтавской губернии маршал Лукашевич и предположили целью независимость Малороссии, но остались при попытках и общество не осуществилось».

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ЖИТЛА СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ У ПОЛТАВСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ

(інформація надається за матеріалами видання: Труды Полтавской Ученой Архивной Комиссии. Издано под редакцией действительных членов комиссии: И. Ф. Павловского, А. Ф. Мальцева, Л. В. Падалки и В. А. Пархоменко. Выпуск девятый. Полтава. Электрическая типография Г. И. Маркевича, Бульвар Котляревского, 1912. С. 90–92).

Хата представляет собою клетку, арш. 7–8 или 9 в квадрате, с пристроенными к ней сенями и коморою или хижою или же с другой хатой «через сени». Хата всегда обмазана снаружи белой глиной, независимо от материала, из которого сделана: из хворосту, дерева в руб или в ставню, из очерету, или же из дикого камня, или просто из земли. Вид она имеет одинаковый, независимо от материала, из которого сделана.

Рисунок А.1 – Хата в Переяславському уїзді Полтавської губернії

В хате имеем переднюю стену *чоло*, и в ней обязательно два окна, не больше и не меньше: одно – *передпiчне*, другое – *застiльне*. К челу прилегает другая стена, *причiлок*, с одним окном, расположенным ближе к

переднему углу (*причілкове* или *покутне вікно*). Это окно никогда не бывает расположено в середине стены, на равном расстоянии от углов: оно всегда находится ближе к переднему углу, к *чолу*. В более новых и простых хатах (особенно с *кімнатою*) бывает на причилку два окна. В тыльной стене (*напильній*) или вовсе нет окна, или есть, но маленькое.

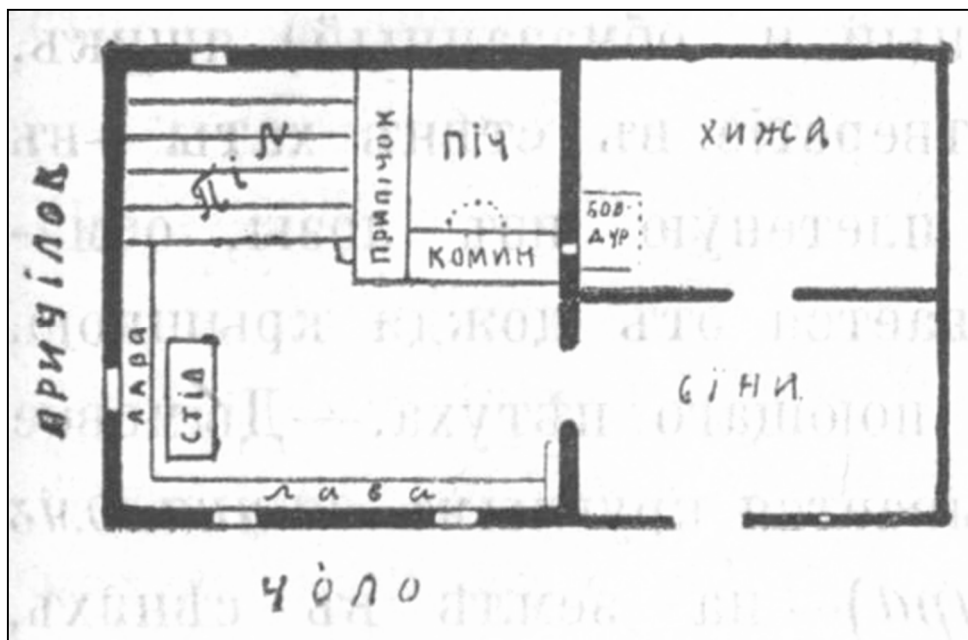

Рисунок А.2 – План хати в середній Полтавщині

Внутреннее расположение хаты видно из приложенных планов (рис. А.2 і А.3). Вдоль причилковой и чольной стен идут *лавы*, – широкие, неподвижные скамьи, составляющие скорее часть здания, чем мебель. У задней стены, пространство, остающееся свободным от печи, занято *полом*; *під* – место для сна, настилается из толстых, широких досок, лежащих концами на лаве, а у печи – на *прилавку*. У двери против печи помещаются полки для посуды (*мисник*), над мисником и над дверью идет еще длинная *полиця*. Печное отверстие всегда обращено к проходу от двери, против *передпичного* окна. На печь лезят с полу, через *припичок* (*під* – ниже, *припичок* – немного выше, а *під* (*напичье*) еще выше). Основанием печи в давних хатах (какие еще приходилось видеть мне в Переясл. у.) служили дубовые столбы с настилом из дубовых же плах. На настиле – широкая, толстая глиняная площадка, занимающая пространство печи и припичка.

На этой площадке воздвигалась самая печь; входное отверстие в виде свода – *челюсти* – открывается не прямо наружу: впереди имеется *комин*,

высокий (иногда плетеный и обмазанный) ящик, из которого дым выходит через отверстие в стене хаты – в *дымарь* или бовдур (дымовую трубу, плетеную из лозы, обмазанную глиною). Дымарь часто накрывается от дождя крышкою, а сверху иногда укрепляется фигура поющего петуха. – Дымовое отверстие из *комына* в *дымарь* закрывается круглым *заткалом* из тряпок. Основание дымара (*бовдура*) – на земле в сенях, при стене хаты.

Стол в хате стоит всегда в углу, паралельно *причилку*. За ним – *покут*, самый почетный угол, где помещаются «боги». На *покуті*, где сходятся обе лавы, ставится под Рождество *кутя* и *узвар*. Когда справляются обжинки, – там же ставится обрядовый сноп. На свадьбах *світилка* ставита на *покуть* саблю жениха. Перед столом обыкновенно стоит *ослін*, подвижная скамья на ножках. Пола в наших хатах обыкновенно не имеется; внизу просто – *долівка*, смазанная глиною, *діл* (низ).

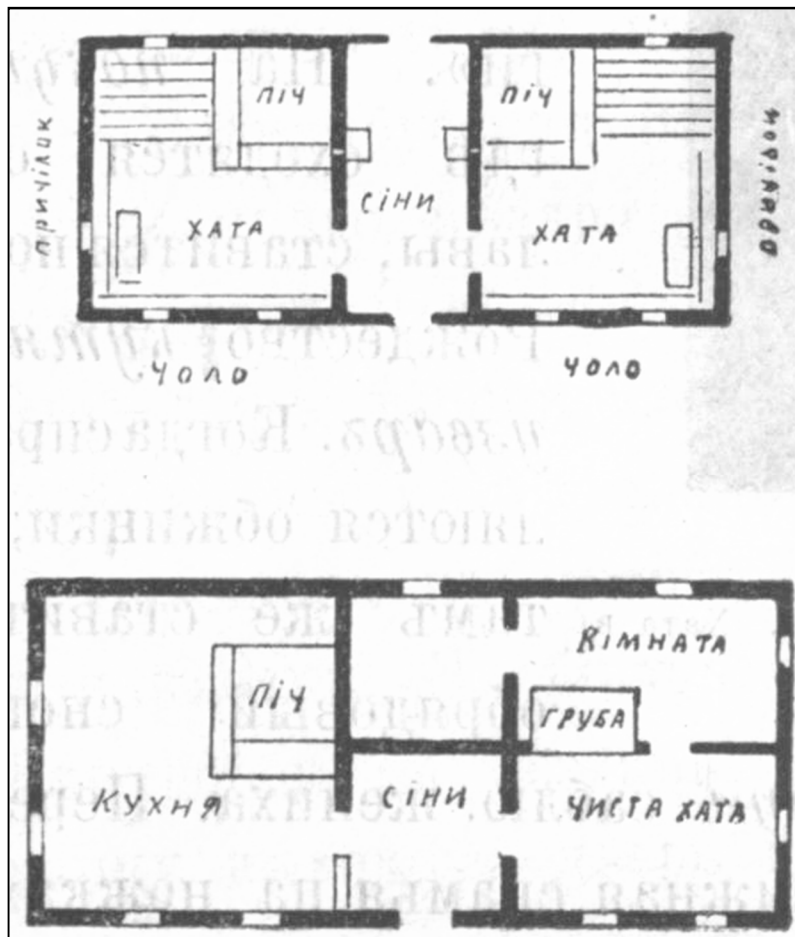
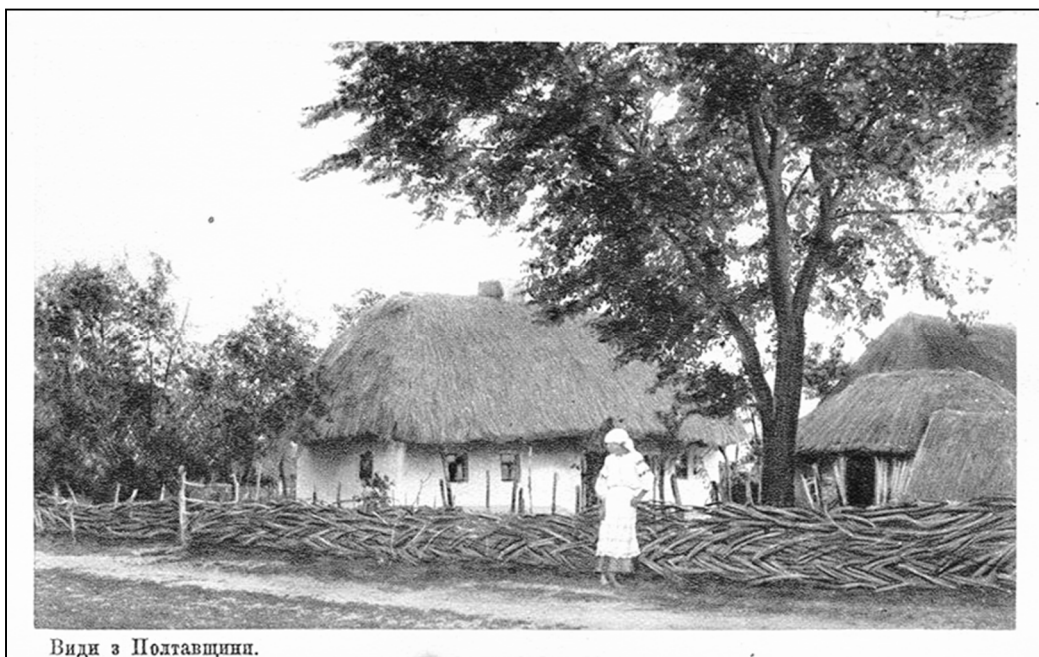

Рисунок А.3 – Плани хат Полтавської губернії
(дві хати «через сіни» і хата з перегородкою)

а)

Види з Полтавщини.

б)

Рисунок А.4 – Українські краєвиди кінця XIX – початку XX ст.
у листівках (а, б). URL: <http://krynky-rada.gov.ua/photo>
(дата звернення 25.04.2018 р.)

**ОПИС ЗЕМЛЕВОЛОДІНЬ БІЛЯ СІЛ ЛУКАШЕВКА
ТА НОВОСЕЛІВКА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

(фрагмент історії с. Куп'євате Глобинського району Полтавської області.

Записано зі слів дітей перших поселенців с. Куп'євате
Віри Трохимівни Цілінченко та Поліни Карпівни Журенко.

Обробка матеріалу – В. І. Литвиненко)

Землі, на яких утворилося село Куп'євате, спочатку належали поміщику Потьомкіну, а потім були куплені поміщиком Візмітиним, який поділив їх між своїми синами: Михайлом та Іллею. Землю обробляли селяни, які жили в селі Федорівка. Усього землі до революції 1917 року було 885 десятин. Поміщикам належало 600 десятин землі (Іллі Візмітіну – 500, а Михайлу Візмітіну – 100). Куркулям належало 265 десятин: Первак – 60 десятин, Корсун – 25 десятин, Починки – 30 десятин, Броварці – 90 десятин, Дугенці – 60 десятин. Середнякам належало 20 десятин.

У господарстві Іллі Візмітіна були млин, олійниця, крупорушка, цегельний завод. Млин працював цілодобово. За свідченнями старожилів, було чути аж до Кременчука, як він працював. Була велика олійниця. Обладнання млина і олійниці після Другої світової війни було встановлено в млині в м. Глобине, де й працює до цього часу. Амбар, який знаходиться на території села, був і за часів Візмітіна. Територія сучасного току і клубу – це територія колишнього панського маєтку. Приміщення колгоспної контори та фойє клубу – панський будинок. Діти перших поселенців (В. Т. Цілінченко, О. М. Рубан, П. К. Журенко – 1918 року народження) згадують, що економія мала дуже охайний і гарний вигляд. В економії був великий ставок, що був обсажений вербами і корені так сплелися, що вода не розмивала берег. Ставок був глибокий (там навіть втопився житель села Глушки Товстоп'ят), але чистий, то можна було вгледіти, що дно висипане білим піском. Там буда велика кладка (приблизно 4 м x 10 м). За вербами був посаджений ряд тополь і за ним ряд беріз. Між березами росли кущі акації, яка цвіла синім кольором. За ними ріс ряд горіхів. Дерево мало такий товстий стовбур, що його обійняти тільки 3, а то й 4 чоловіки. Протилежна сторона ставка була обсаджена

каштанами (4 і досі залишились). За ставком жив Михайло Візмітін. Мав добрий сад, у якому росли яблука, груші, сливи, вишні. Далі за садибою в степ було панське кладовище, обкопане ровами. На цій стороні ставка був маєток брата Іллі. До ставка вело дві дороги. Одна була обсаджена по обидва боки яблунями, а між ними бузок – то розовий, то білий (по черзі). За ними – ряди груш, слив та черешень – білих в червону крапку, жовтих та червоних. Друга дорога по обидва боки була обсаджена липами, між якими росли кущі троянд. Можна тільки уявити, наскільки тут було красиво, та які аромати розходилися під час цвітіння липи, троянд, досягання фруктів. Понад ставком, неподалік від млина – виноградник та кущі кизилу. А ще там росла здорова райська яблуня. Поряд з млином був посаджений молодий яблуневий сад, а між яблуньками росли кущі смородини – чорної, білої, червоної. Беручи до уваги розміри дерев, діти перших переселенців стверджують, що економія існувала вже давно до їх переїзду.

У січні 1918 року на хуторі проголошено радянську владу. Внаслідок конфіскації землі у поміщиків, землю було передано у власність селянам. Ці селяни жили за 15 кілометрів – у селі Федорівка. Обробляти землю на такій далекій відстані було незручно, тому селяни вирішили переселитися поближче до своїх земель, на колишню садибу поміщика Візмітіна. Першими переселенцями восени 1921 році були 18 сімей: Михайло Петрович Рубан, Степан Петрович Рубан, Карпо Павлович Журенко, Григорій Павлович Журенко, Трохим Миронович Бойко, Іван Миронович Бойко, Ілля Дем'янович Білоусько, Іван Дем'янович Білоусько, Андрій Онуфрійович Лисенко, Михайло Ісаєвич М'ятнік, Кузьма Ісаєвич М'ятнік, Василь Федорович Пелих, Павло Варламійович Сивиренко, Олександр Гнатович Різник, Іван Гнатович Різник, Юхим Іванович Хусточка, Дмитро Дмитрович Мовчан, Михайло Петрович Мовчан. Ще одна сім'я Рубанів невідомо звідки поселилась і прийняла на виховання сироту на прізвище Шкап.

Переїхали люди добровільно, бо тут їм дали землю для власного господарства, а в Федорівці «не було де й цибулину вткнути». Першими, восени, приїхали чоловіки, щоб обробити землю, а серед зими вже приїхали їхні сім'ї. Перші три роки жити довелося в підвалі панського амбару, частина сімей жила в приміщеннях панської волонні та панської конюшні. За ставком стояв будинок Михайла Візмітіна. У 1924 році цей будинок поселенці розібрали і з тієї цегли побудували в хатах перестінки,

печі, груби. Ще й досі можна знайти цеглину, на якій відтиснена буква «В», що означає належність заводу поміщику Візмітіну. Зовнішні стіни хат були з вальків глини. Хати будували одну на двох, вхідні двері з протилежних сторін. Рубили деревом, вкривали очеретом. На сьогодні в селі залишилось три хати, що збудовані першими поселенцями.

У лютому 1922 року було створено сільськогосподарську артіль. Вона мала назву «Друга Федорівська артіль». Ініціатором створення артілі був Рубан Михайло Петрович. Він був обраний головою артілі. В 1929 році артіль прийняла назву – імені Леніна.

Спочатку поселення відносилось до Невиднівської волості. На початку 20-х років минулого століття хутір був віднесений до Фидрівської сільської ради Манжеліївського району Кременчуцького округу. Пізніше село належить до Невиднівської сільської ради. Згодом село Невиднівка (одна із назв села Новоселівка серед місцевого населення, прим. автора) перейменовано в село Лукашівка, то сільська рада стала називатися Лукашівською. Потім, після адмінреформи, в квітні 1960 року сільську раду було переведено в Куп'євате, де вона й функціонує до цього часу.

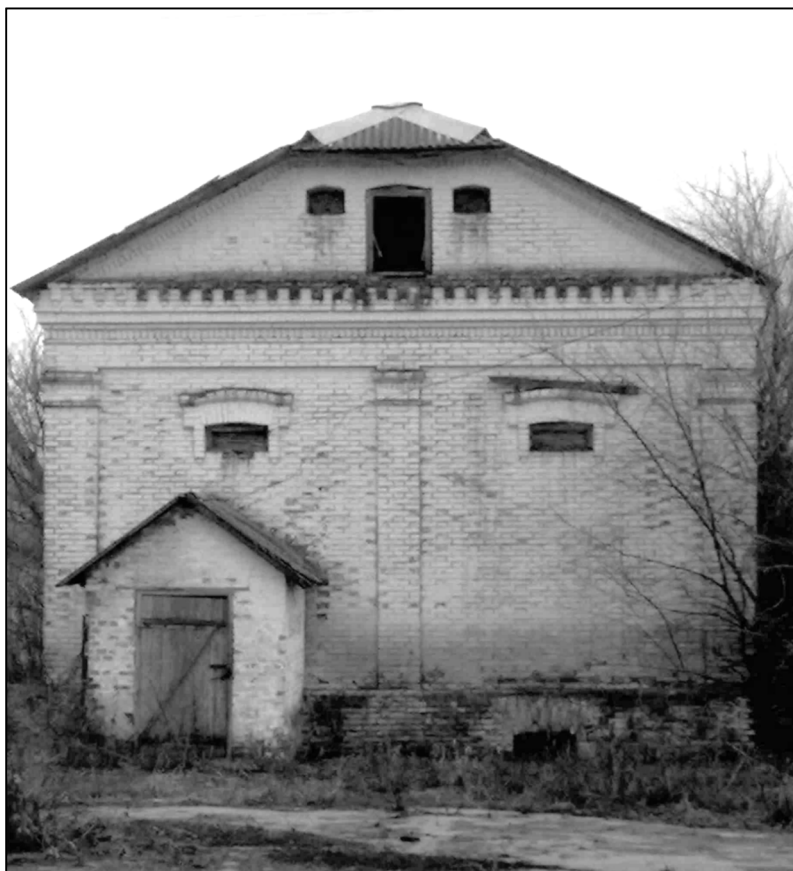

Рисунок А.5 – Амбар поміщика Вязьмітіна. Сучасний вигляд.
(Знаходиться в центрі села Куп'євате)

СТАРОВИННА ЦЕГЛА З ВІДБИТКОМ БУКВИ «В»

«В XVIII – первой половине XIX века заводов по всей Империи было много, а качество кирпичей стало падать. После нескольких происшествий, где ключевую роль играл плохой кирпич стали принимать законы, такие как «Правила выделки кирпича на казенных и частных заводах» (1847), «Правила для единообразной и прочной выделки кирпича. 1847 год, января 24. Именной, объявленный Департаменту Военных Поселений в отношении Инженерного Департамента». Согласно второму закону,

владельцы заводов на каждом изготовленном кирпиче должны были ставить свое клеймо, которое выжимали на сырце при его формировании или сушке. Клейма были анималистические (похожие на лапы животных), аббревиатурные (инициалы владельцев и совладельцев) и редко – числовые (год изготовления). Понятное дело, что штамповать кирпичи обязывали для того, чтобы в случае каких-либо бедствий или разрушений можно было определить их производителя». (Про введения клейма на цеглі [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.antique-salon.ru/forum/lofiversion/index.php/t65744.html>).

Рисунок А.6 – Старовинна цегла з відбитком букви «В», знайдена в с. Лукашівка, на подвір'ї С. В. Рибалкіна (колишня садиба Івана Цілінченка)

ДОДАТОК А.6

ПЕРЕЛІК ДАЧ НАВКОЛО ЛУКАШЕВКИ ТА НОВОСЕЛІВКИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ

a)

[illegible]

6)

[illegible]

B)

Рисунок А.7 – титул (а), сторінка 71 (б), сторінка 98 (в)

фрагменту рукопису:

«Алфавит дач планов Генерального и Специального межеваний.

Кременчугский уезд (1864 – 1885 гг.).

Российский государственный архив древних актов.

Фонд 1354. Опись 378»

**ПЕРЕЛІК МІСЦЕВИХ ВИРОБНИЧИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ОБ'ЄКТІВ
ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ, ВИДІВ РЕМЕСЕЛ
ТА ЯРМАРКІВ У КРЕМЕНЧУЦЬКОМУ ПОВІТІ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ СТОЛІТТЯ)**

(за матеріалами видання : Труды Полтавской Ученой Архивной Комиссии.

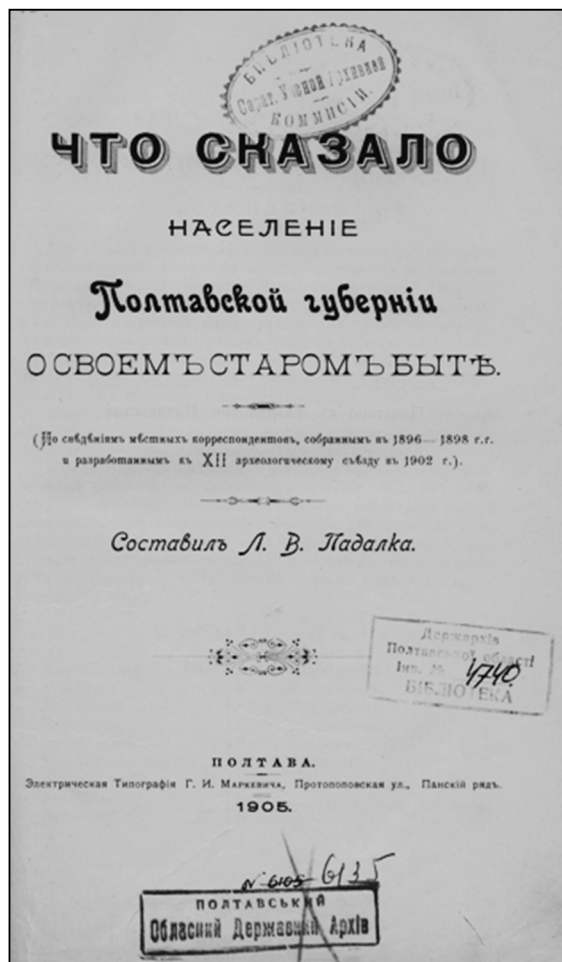
Издано под редакцией действительных членов комиссии:

И. Ф. Павловского, А. Ф. Мальцева, Л. В. Падалки и В. А. Пархоменко.

Выпуск второй. Полтава. Электрическая типография Г. И. Маркевича,

Протопоповская ул., Панский ряд, 1905. С. 136.).

Кременчугский повет

«4. Мельниц мучных ветряных 375; водяных на плотинах 87. Лодейных 86, плотин по дорогам и чрез речки 32, мостов 2, кузниц 50, пивоварень 6, винокурень 33, в них бывает в действии котлов 85. Ремесло производится серебряническое, котляренное, слесаренное, иконописное, портное, сапожническое, тканное, чинбарское, шерстобойное и кузнецкое, а прочем малою частью жители имеют яко то: нанимаются у промышленников к ввозу в разные места товаров и вывозкою из Крыма соли и из донских станиц рыбы. Заводов небольших конских 3, овечьих 2, рогатого скота 2, селитряных 2, в них в действии котлов 2.

Рисунок А.8 – Титул видання

«Труды Полтавской Ученой Архивной Комиссии»

Выделываемая на них селитра отправляется в шостянские пороховые заводы. Хозяева лошадьми в здешнем краю не пашут, а производят хлебопашество волами, оных же волаы стоят цены самая плохая от 25 до 30 рублей, а самая лучшая пара от 50 до 80 рублей. В повете бывают ярмарки и именно: в городе Градижске 1 Мая 9, 2-я Августа 1, 3-я октября 1 и 4-я декабря 6. В местечке Келеберде 1 – сирной недели, 2 – июня 12 и 3-я октября 21. Омельники 1 – июля 20, 2 – октября 14. В Чигрин-дуброве 1 – апреля 23, 2 – июля 20 и 3 – октября 14 и в селе Горбах апреля 20, да в селе помещика надворного советника Базылевского – Кринках 1-я – января 1, 2 – на четвертой неделе великого поста, 3 – в день вознесения господня и 4 – сентября 26; в которых продается рогатый скот и овцы в малом количестве и съестные припасы приезжающими на оные из разных околичных селений жителями, а в Градижске и доставляемый по реке Днепру с лесных краев сосновый лес потребный для домашнего строения, также в бочках смола, горячее вино, разные красные мелочные и кожаные товары, разного рода садовые фрукты, вялая и просольная рыба и хлеб разного ж рода»

ДОДАТОК А.8

ПРИНАЛЕЖНІСТЬ СІЛ ЛУКАШЕВКА І НОВОСЕЛІВКА ДО ЛІКАРНЯНИХ ДІЛЬНИЦЬ (СТАНОМ НА 1907 р.)

(за матеріалами видання: Справочная книжка по Полтавской губернии на 1907 год Полтава. Типо-литография Полтавского губернского правления, 1907. С. 38)

«Врачебные участки. 8-й уч. – с. Большие-Крынки, с. Малые-Крынки, с. Сталева Долина, д. Бетяговщина, д. Лукашевка, Невоселовка, Яновщина, Михайловка, Скорбное, х.х. Лисовка, Яструбовщина, Крынки, Починки, Розоватое и Черненки Крынковской вол., – с. Троицкое Манжелевской вол. и х. Щербаки, Омельникской вол. Врач Юлий Львович Мянковский».

ДОДАТОК Б

СПИСОК МЕШКАНЦІВ/УРОДЖЕНЦІВ с. ЛУКАШІВКА – ПОМЕРЛИХ ВІД ГОЛОДУ У 1932–1933 РОКАХ

(за матеріалами Куп'єватівської школи):

Бать Юхим Сергійович, його дружина і син. Поховані на сільському кладовищі.

Божко Митрофан, його дружина, три сина, три невістки і 7-ро дітей. Поховані на сільському кладовищі.

Вітка Митрофан, його дружина, і двоє синів. Поховані на сільському кладовищі.

Крупа Роман і його дружина Катерина.

Михайлик Іван, дружина і син. Поховані на сільському кладовищі.

Михайлик – сім'я із 5-ти чоловік. Поховані на сільському кладовищі.

Шутка Харитон Миколайович, його дружина і 3 сина. Поховані на сільському кладовищі.

(зі спогадів нащадків родин, у яких були померлі від голоду, див. дод. К):

Дружина і малолітній син Михна Єгора Федосійовича.

Двоє дочок Сторчової Олени.

Тололо (мати, сини Сашко і Василь), окрім дочки Шулик (до заміжжя Тололо) Марії Петрівни (1906 – 1990 рр.) і сина Івана.

Шулик Михайло, Шулик Людмила (діти Андрія та Марії Шуликів).

Лисенко: Галина, Катерина, Микола, Михайло, Валентин і ще двоє – діти Лисенко (Литовченко до заміжжя) Марини Юхимівни.

Литовченко Михайло – брат Лисенко (Литовченко до заміжжя) Марини Юхимівни.

Михайлик Анатолій.

ДОДАТОК В

СПОГАДИ ПРО ГОЛОДОМОР 1932–1933 РОКІВ

(за матеріалами Куп'єватівської школи)

1. Місце запису: назва села і р-ну, обл., повністю. Бажано вказати стару і нову назву сіл.

Записано в с. Лукашівка Глобинського району Полтавської області. Село своєї назви не змінювало, але тоді це була Лукашівська сільська рада Велико-Кринківського району. Після об'єднання районів Лукашівська сільська рада була ліквідована, а село Лукашівка увійшло до складу Куп'єватівської сільської ради Глобинського району.

2. Дата запису: число, місяць, рік, коли записана інформація.

Розповідь записана 27 травня 2008 року.

3. Ким записано: повне ім'я, прізвище.

Записано ученицею 9 класу Куп'єватівської загальноосвітньої школи I-II ступенів Сербін Інною.

4. Чи пам'ятаєте Ви, що був голод у 1932– 933 роках або у 1946–1947 роках?

Так, пам'ятаю голодомор 1932-1933 років. Мені було 12 років.

5. Які на вашу думку могли бути причини голоду: неврожай, засуха, податки чи забиравла урожай влада?

У 1932 році ні засухи, ні неврожаю не було. Урожай був гарний, але весь урожай забрала і прирекла людей на голодування.

6. Якщо відбирали у людей вирощене в полі, огороді, то хто це робив?

Була спеціальна бригада, яку в народі називали «буксири». Забирали у людей до останньої зернини, картоплини, квасоліни.

7. Чи були винагороди від влади за донесення на сусіда про приховування зерна?

Були і знаходилися ті, хто доносив. Але винагорода була дуже малою.

8. Як це відбувалося? Чи ті, що відбирали, мали якісь документи на збирання продуктів?

«Буксири» приходили не маючи ніяких документів. Вели себе вільно, як господарі. Забирали все, що їм подобалося, все, що вони бачили.

9. Чи застосовували до людей покарання, побиття, висилання, арешти?

Так, якщо когось ловили на полі за збирання колосків, чи хтось хотів щось приховати – били, арештовували, засуджували.

10. Чи мали зброю ті, що забирали хліб у людей?

Зброї не було, були щупи, якими вони прощупували всі місцини, де могло бути щось сховано.

11. Як люди боронилися?

Люди не боронилися, бо були безпорадні. Голодні, ослаблені, опухлі. Більшість не могли навіть ходити, вони лежали і потихеньку вмирали.

12. Чи можна було приховати якусь частину зерна, продуктів, овочів?

Ні, не можна.

13. Хто і як шукав заховані продукти? Як їх звали?

Приходили до хати, прощупували все: землю, траву, сіно, солому, подушки.

14. Скільки їх приходило до хати? Хто це був?

Ходили по 4-5 чоловік, а то і більше.

15. Де можна було заховати продукти харчування?

Ховали на горищах, закопували в землю, але «буксири» знаходили все.

16. Чи давали їжу тим, хто пішов до колгоспу?

Давали по ополонику якоїсь баланди, але голодні люди були раді і цьому.

17. Забирали продукти харчування чи й інші речі – одяг, рушники, худобу тощо?

Забирали із одягу що краще. Худобу заганяли до колгоспів, а більшість забирали продукти.

18. Що таке закон про «п'ять колосків»? Чи чули Ви про нього?

Не знаю, я про такий не чула.

19. Чи дозволяли у полі збирати колоски, залишки городини?

Ні, не дозволяли.

20. Хто охороняв поля, колгоспні комори?

Була охорона, називали їх «об'їждчики».

21. Чи добровільно хотіли люди іти в колгоспи?

Хто йшов добровільно, а хто держався за своє господарство.

22. Чи змушували людей іти до колгоспів і як?

Людей змушували, відбирали худобу і реманент. Люди залишалися без нічого, а треба було виживати, то змушені були іти до колгоспів.

23. Де переховували худобу, щоб не забирали в колгосп?

Не було чого ховати.

24. В який час ходили забирати у людей зерно, продукти?

В будь-який, хоч це був день, хоч ніч.

25. Скільки разів приходили до хати?

По 2–3 рази, а то і більше. І частіше вночі, вдень люди були на роботі.

26. Коли люди почали помирати з голоду?

Почали помирати у 1932 році, а в 1933 році вже вмирали сім'ями, селами.

27. Що було з малими сиротами, чи ними опікувалась держава?

Нікому вони не були потрібні, то теж помирали з голоду, замерзали.

28. Хто не голодував у селі і чому?

Голова колгоспу і його рідня, «буксири», «об'їждчики» і ті, хто доносив.

29. Хто зумів вижити?

Мало хто, ті хто зумів перезимувати і дожити до весни, то їли траву, листя, ягоди.

30. Чи допомагали люди один одному у виживанні від голоду, чи ділилися продуктами?

Ні, бо не було чим допомагати.

31. Які засоби вживали до виживання?

Все, що було хоч якось пригідне до харчування.

32. Чи мали якусь допомогу від родичів, які менше голодували?

Та тоді голодували всі, так що допомоги ні від кого було ждати.

33. Що споживали в їжу з рослин, ягід, коріння?

Все, що було пригідне для їжі.

34. З яких дерев, рослин вживали листя, кору в їжу?

З вишні обдирали клей, з акації цвіт.

35. Яких диких тварин, птахів, плазунів вживали в їжу?

Поки були собаки і коти, то їх поїли. А що можна було спіймати, коли все охоронялося.

36. Чи можна було щось купити у місті, чи виміняти?

Не було чого виміняти, бо все обносилось. Все було обідраним. А купити не було за що.

37. Чи був голод у містах?

Та був і там. Та в селі більше, люди жили на святій воді, яку тільки не забирали.

38. Скільки людей померло у селі? Чи є такі відомості?

Та майже всі. Чи є відомості я не знаю.

39. Чи відомі випадки людодійства у вашому селі?

Був. Була сім'я, чоловік помер. А мати залишилась із двома дітками. Люди помітили, що не стало спочатку хлопчика. Жінка відповіла, що він помер. Потім не стало і дівчинки. Коли до її хати прийшли перевіряючі, то в печі знайшли м'ясо, а за піччю голову хлопчика. Жінка була обезумлена, з страшними очима. Ту жінку забрали і кудись повезли. Більше її ніхто не бачив і не знає, де вона поділась.

40. Де і хто хоронив померлих?

Були виділені люди, які об'їжджали село, збирали всіх померлих по хатах, попід заборами і всіх відвозили до загальної могили на кладовищі. Скидали всіх туди, доти доки могила не була повна і закопували.

41. Чи платили тим, хто займався похованням померлих?

Розплачувались баландою.

42. Чи відомі у вашому селі місця захоронення людей від голоду?

Відомі, у селі два кладовища і на обох є поховання.

43. Чи поминають їх на Проводи, Гробики, Зелені свята?

Хто ще зі старих людей пам'ятає ці поховання, а може хто є з рідних, то поминають. Та таких людей з кожним роком стає все менше і менше. Бо вони майже всі повмирали. А хто і залишився, то дуже старий, бо їм усім уже за 80 років.

44. Чи згадують і поминають померлих від голоду в церкві? Тепер і за часів радянської влади?

За часів радянської влади про голодомор не говорили, бо це було не прийнято для розвитку тої держави та і церкви тоді таке забороняли, бо всіх учили, що релігія – це опіум для людства. А зараз згадують і в церкві, і в державі.

45. Чи є у вашому селі церква?

Немає, є в сусідніх селах: Петрівці, Кринках.

46. Чи встановлені хрести, пам'ятники померлим від голоду?

На наших кладовищах не встановлені.

47. Чи знає сучасна молодь села про голод 1932 – 1933 рр., зокрема, чи розповідали Ви про це своїм дітям, онукам, сусідам?

Сучасна молодь, хто хоче знати, знає, слухає. Зараз це і в школах вчителі розказують і пишуть у пресі та говорять по телевізору. Я своїм дітям, онукам і вже правнукам розповідала.

48. Кого Ви вважаєте винним у загибелі багатьох людей?

Тодішню владу, очолювану Сталіним.

49. Дозвольте зробити з Вас фото (не приклеювати).

50. Прізвище, ім'я, по-батькові, рік народження.

Ця розповідь записана з вуст жительки села Лукашівки. Крупенко Віри Андріївни, яка народилася 13 грудня 1920 року у цьому селі і майже все життя прожила тут. Тільки в часи війни (1937 – 1947 рр.) проживала на Кубані, куди забрала її старша сестра.

ДОДАТОК Г

СПИСОК МЕШКАНЦІВ/УРОДЖЕНЦІВ с. ЛУКАШІВКА – РЕПРЕСОВАНИХ У 1937 РОЦІ

(за матеріалами видання: Реабілітовані історією. Полтавська область:
Науково-документальна серія книг. – Київ – Полтава :
Видавництво АСМІ, 2006. – Кн. 2,4)

Анциборенко Микита Петрович, 1887 р. н., с. Лукашівка, Глобинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у м. Кременчук. Заарештований 12 жовтня 1937 року. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Полтавської обл. 17–19 листопада 1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР до 8 років позбавлення волі. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 12 лютого 1990 р.

Трушевський Олександр Микитович, 1882 р. н., с. Лукашівка, Глобинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у м. Кременчук. Заарештований 14 грудня 1937 року. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Полтавської обл. 27 грудня 1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР до розстрілу з конфіскацією особистого майна. Вирок виконано 8 січня 1938 р. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 1 вересня 1989 року.

ДОДАТОК Д

МЕШКАНЦІ/УРОДЖЕНЦІ с. ЛУКАШІВКА – УЧАСНИКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ У 1941–1945 РОКІВ

(інформація надається на підставі даних сайту: <https://pamyat-naroda.ru>)

	<p>Шулик Андрей Игнатович Красноармеец</p> <p>Дата рождения: 12.06.1912 Место призыва: Велико-Крынковский РВК, Украинская ССР, Полтавская обл., Велико- Крынковский р-н Воинская часть: 290 сп 192 сд 2 УкрФ (<u>290 сп,</u> <u>192 сд, 2 УкрФ</u>) Дата поступления на службу: 05.10.1943 Наименование награды: Медаль «За боевые заслуги» Дата подвига: 12.12.1943 Архив: ЦАМО</p>
	<p>Кругляк Михаил Иванович</p> <p>Дата рождения: 20.08.1918 Место рождения: Украинская ССР, Полтавская обл., Глобинский р-н, с. Лукашовка Наименование награды: Орден Отечественной войны I степени Архив: ЦАМО Картотека: Юбилейная картотека награжденных</p>

	<p align="center">Михно Егор Федосеевич гв. мл. сержант</p> <p>Дата рождения: 21.04.1904 Место призыва: Велико-Крынковский РВК, Украинская ССР, Полтавская обл., Велико-Крынковский р-н Архив: ЦАМО Картотека: Картотека награждений Награды героя: Орден Отечественной войны II степени. 11.02.1945</p>
---	---

	<p align="center">Карпунин Дмитрий Николаевич красноармеец</p> <p>Дата рождения 08.11.1919 Место призыва Голосновский РВК, Воронежская обл., Голосновский р-н Воинская часть 42 опс 4 УкрФ (<u>42 опс, 4 УкрФ, 4 Украинский фронт</u>) Дата поступления на службу __.09.1939 Наименование награды Медаль «За отвагу», Архив ЦАМО</p>
--	---

Інформація надається на підставі військового квитка (Серія Р, № 576673),
виданого Велико-Кринківським РВК 23.12.1947 р. на ім'я

Шулик Федір Тимофійович:

	<p align="center">Шулик Федор Тимофеевич Старшина</p> <p>Дата рождения: 08.09.1903 Место рождения: Полтавская обл., В-Крынковский р-н, Лукашовский с/с, с. Лукашовка. Воинская часть: 13 танк.бриг., – ком. отдел. автоматч., 178 зап.отд.полк, – старшина, 3 фронт. троф. бригада – старшина. Период службы (во время войны): 19.08.1941–09.05.1945 Наименование награды: Медаль «За победу над Германией».</p>
---	---

ДОДАТОК Е

МЕШКАНЦІ с. ЛУКАШІВКА, ЯКІ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ЗАГИНУЛИ, ПРОПАЛИ БЕЗВІСТІ

(за матеріалами видання: Книга пам'яті України. Полтавська обл.:

Глобинський район, Гребінківський район / Головна ред. кол. :

І. О. Герасимов (керівник) та ін.; обласна ред. кол.: П. Г. Шемет (керівник)
та ін. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – 655 с.)

Білоусько Остап Ілліч, 1903 р. н. Підпільник. Страчений гестапо: травень 1942 року. Похований: с. Великі Кринки Глобинського р-ну Полтавської області.

Білоусько Петро Іванович, 1925 р. н. Мобілізований у 1943 році. Гв. рядовий. Помер від ран 23.03.1944. Похований: с. Мелашківці Зборівського р-ну Тернопільської області.

Благушин Віктор Миколайович, 1919 р. н. Мобілізований у 1943 році. Гв. рядовий. Помер від ран 03.01.1944. Похований: с. Володимирівка Знам'янського р-ну Кіровоградської області.

Дерев'янка Андрій Володимирович, 1918 р. н. Призваний у 1939 році. Рядовий. Загинув: жовтень 1941 року.

Дояренко Іван Іванович, 1907 р. н. Мобілізований у 1943 році. Рядовий. Загинув: січень 1944 року.

Іванов Олексій Євгенович, 1918 р. н. Мобілізований у 1941 році. Сержант. Загинув: вересень 1941 року.

Ільїн Олексій Максимович, 1917 р. н. Мобілізований у 1941 році. Рядовий. Загинув: лютий 1944 року.

Казанок Ігор Тимофійович, 1907 р. н. Мобілізований у 1943 році. Рядовий. Загинув: січень 1944 року.

Калашник Петро Іванович, 1923 р. н. Призваний у 1941 році. Ст. сержант. Загинув 02.04.1944. Похований: с. Початув Пінського р-ну Брестської обл. Білорусь.

Карпунін Федір Никифорович, 1919 р. н. Рядовий. Загинув: листопад 1944 року.

Кошкалда Петро Антонович, 1907 р.н. Мобілізований у 1943 році. Рядовий. Загинув: квітень 1944 року.

Крупенко Василь Андрійович, 1915 р. н. Мобілізований у 1943 році. Рядовий. Загинув: січень 1944 року.

Кузьменко Яків Михайлович, 1907 р. н. Мобілізований у 1943 році. Гв. рядовий. Помер від ран 08.01.1944. Похований: с. Суботці Знам'янського р-ну Кіровоградської області.

Лисенко Василь Іванович, 1905 р. н. Мобілізований у 1941 році. Гв. рядовий. Загинув 06.12.1943. Похований: ст. Знам'янка Кіровоградської області.

Мазаков Ігор Тимофійович, 1907 р. н. Мобілізований у 1943 році. Рядовий. Загинув: січень 1944 року.

Мальований Антон Олексійович, 1916 р.н. Мобілізований у 1941 році. Рядовий. Помер у полоні 10.12.1941.

Мальований Яків Олексійович, 1918 р. н. Мобілізований у 1941 році. Рядовий. Загинув: грудень 1943 року.

Микитенко Михайло Іванович, 1911 р. н. Мобілізований у 1941 році. Рядовий. Загинув: листопад 1944 року.

Михайленко Іван Платонович, 1915 р. н. Мобілізований у 1943 році. Рядовий. Загинув: грудень 1944 року.

Нихасв Кузьма Юхимович, 1908 р. н. Мобілізований у 1941 році. Рядовий. Загинув 09.04.1944. Похований: с. Колісне Саратського р-ну Орловської області.

Нищета Денис Дмитрович, 1907 р. н. Мобілізований у 1941 році. Рядовий. Загинув: серпень 1941 року.

Первак Борис Васильович, 1920 р. н. Призваний у 1940 році. Рядовий. Помер від хвороби 18.03.1942.

Первак Михайло Васильович, 1918 р. н. Мобілізований у 1941 році. Ст. сержант. Загинув 03.08.1941.

Самойленко Кирило Максимович, 1905 р. н. Мобілізований у 1941 році. Рядовий. Загинув: листопад 1943 року.

Сафронов Микола Іванович, 1904 р.н. Мобілізований у 1941 році. Рядовий. Загинув: листопад 1943 року.

Семенов Дмитро Романович, 1903 р. н. Мобілізований у 1941 році. Рядовий. Загинув: листопад 1943 року.

Сивушенко Петро Миколайович, 1911 р. н. Мобілізований у 1941 році. Рядовий. Загинув: грудень 1944 року.

Сокіл Іван Федорович, 1905 р. н. Мобілізований у 1943 році. Рядовий. Загинув 15.12.1943. Похований: с. Новомиколаївка Знам'янського р-ну Кіровоградської області.

Ткач Кирило Денисович. Мобілізований у 1941 р. Рядовий. Загинув 30.01.1942. Похований: с. Глазунівка Балаклійського р-ну Харківської області.

Тололо Іван Петрович, 1912 р. н. Мобілізований у 1943 році. Гв. рядовий. Загинув 20.12.1943. Похований: с. Митрофанівка Новгородківського р-ну Кіровоградської області.

Тололо Олександр Іванович, 1899 р. н. Мобілізований у 1943 році. Рядовий. Помер від ран 04.07.1944. Похований: м. Іжевськ. Удмуртія.

Троценко Іван Михайлович. Мобілізований у 1941 році. Рядовий. Загинув: вересень 1941 року.

Цилінченко Василь Андрійович, 1919 р. н. Призваний у 1939 році. Рядовий. Загинув: грудень 1943 року.

Цилінченко Марія Андріївна, 1912 р. н. Підпільниця. Страчена гестапо: травень 1942 року. Похована: с. Великі Кринки Глобинського р-ну Полтавської області.

Цилінченко Петро Андрійович, 1915 р. н. Мобілізований у 1941 році. Рядовий. Загинув 26.03.1942. Похований: с. Григорівка Близнюківського р-ну Харківської області.

Шрамко Іван Кіндратович, 1914 р. н. Мобілізований у 1941 році. Ст. сержант. Загинув: жовтень 1943 року.

Шулик Юрій Тимофійович, 1915 р. н. Призваний у 1938 році. Технік-інтендант II рангу. Загинув: травень 1942 року.

За даними спогадів місцевих жителів (див. дод. К):

Шулик Іван Федорович (1925 р. н.), який загинув у перші дні війни (свідок, уродженець Лукашівки Микола Дмитрович Анціборенко, який воював поруч).

ДОДАТОК Ж

СПИСОК ВОЇНІВ, ЯКІ ЗАГИНУЛИ В СЕРПНІ–ВЕРЕСНІ 1941 РОКУ, ПОХОВАНІ В с. ЛУКАШІВКА

(за матеріалами видання: Книга пам'яті України. Полтавська обл.:

Глобинський район, Гребінківський район / Головна ред. кол.:

І. О. Герасимов (керівник) та ін.; обласна ред. кол. : П. Г. Шемет (керівник)
та ін. Полтава: Полтавський літератор, 1995. 655 с. та за матеріалами
Куп'єватівської школи)

Бердикулов Абайдули, рядовий

Буряков Василь Гаврилович. Рядовий. Помер від ран 31.08.1941.
Похований: с. Лукашівка Глобинського р-ну Полтавської області.

Бурченко Іван Якович, рядовий.

Дорошенко Федір Ілліч, рядовий.

Карташов Василь Єгорович, рядовий.

Козачок Петро Фролович. Рядовий. Помер від ран 24.08.1941.
Похований: с. Лукашівка Глобинського р-ну Полтавської області.

Крюков Олексій Миколайович, ст. сержант.

Лаврентьєв Петро Федорович, лейтенант.

Лень Федір Федосійович, лейтенант.

Лущенко (Глущенко) П. Л. Мол. лейтенант. Загинув 27.08.1941.
Похований: с. Лукашівка Глобинського р-ну Полтавської області.

Людвіченко Олексій Фок., рядовий.

Максимов Іван Григорович. Рядовий. Помер від ран 20.08.1941.
Похований: с. Лукашівка Глобинського р-ну Полтавської області.

Михайленко Архип Кіндратович, 1914 р.н. Політрук. Загинув 23.08.1941.
Похований: с. Лукашівка Глобинського р-ну Полтавської області.

Михманов Азій. Рядовий. Помер від ран 29.08.1941. Похований:
с. Лукашівка Глобинського р-ну Полтавської області.

Ніколаєв Олексій Миколайович, старший політрук.

Парасов Олександр Петрович, 1906 р.н Ст. лейтенант. Загинув 9.09.1941.
Похований: с. Лукашівка Глобинського р-ну Полтавської області.

Пархоменко Григорій Митрофанович. Рядовий. Помер від
ран 31.08.1941. Похований: с. Лукашівка Глобинського р-ну Полтавської
області.

Прикладовський Андрій Теофанович, політрук.

Тамазін Іван Юхимович. Рядовий. Помер від ран 31.08.1941.
Похований: с. Лукашівка Глобинського р-ну Полтавської області.

Ткаченко Микола Н., технік-інтендант.

Феофілактів П. І., лейтенант.

Фоменко Федір Лаврентійович, мол. лейтенант.

Чікерський Микола Іванович, рядовий.

Невідомий.

ДОДАТОК И

ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК БІЙЦЯМ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕСУВНОГО ПОЛЬОВОГО ГОСПІТАЛЯ № 2328 В с. ЛУКАШІВКА

Рисунок И.1 – Пам'ятний знак бійцям військового пересувного польового госпіталя № 2328 в с. Лукашівка

ДОДАТОК К

СПОГАДИ ПРО ПЕРІОД 1930-Х РОКІВ, НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД с. ЛУКАШІВКА

1. Записано 12.05.2018 зі слів уродженця села Куп'євате.

Мовчана Андрія Дмитровича, 1929 р. н., що проживає в селі Куп'євате

« ... Мій батько, Дмитро Митрофанович, і брат, яким виділили землю в Куп'євату, рік їздили сюди, обробляли землю, потім переїхали в селі Куп'євате із Федорівки у 1929 році на постійне проживання. У Лукашівці був пан Первак, у Куп'євату була економія пана Вязьмітіна. На другому березі ставка жив його брат. Сільська рада до війни і після була в селі Лукашівка. Жили ми на виїзді із села до сусіднього Демидівського. Під час голоду в 1933 році у нас була корова, «ваторженики» мати пекла. Одного разу прибігаємо до дому, а в хату вліз хлопець Григораш, вліз у піч і пхає ці ваторженики собі в рот, бо був дуже голодний. Були «буксири» місцеві, які викопували все і забирали. Був в селі млин (де був старий магазин). Батько мій був «вісовщиком», мірчук роздавав людям, які ставали до нього в чергу. Тому в селі люди більше збереглися, менше помирали ніж в інших селах. А Лукашівці багато померло від голоду. Потім приїхала ревізія, арештували батька. Люди зібралися, звернулися колективно до головного судді в Києві і батька по амністії звільнили. Першим головою артілі в селі був Рубан Михайло Петрович, а в селі Лукашівка керівником був Реміняка. До війни техніки майже не було, все оброблялося волами та кіньми.

Учасником війни з німцями батько не був (йому було вже 59 років), але копав окопи в Решетилівці. При німцях комендант приїздив, пліотками ганяв на роботу, поля оброблялися. Поліцаями в цей час були Сокіл Степан та Стадник Олександр. Німці вимагали від населення вибрати старосту, вибрали Різника Івана Гнатовича. Під час відступу німці спалили всі хати, окрім однієї, що була вкрита металом. Це хата Різник Оляни Романівни. Там потім розміщувалася сільська рада. Магазин маленький був в селі і до війни і після, а великий магазин працював у Лукашівці, де торгувала Шулик Марія Яківна. Коли село звільнили червоноармійці, батьку поставили завдання ремонтувати млин, який був зруйнований».

2. Записано 12.05.2018 зі слів уродженця с. Лукашівка.
Мальованого Анатолія Кузьмича, 1934 р. н., що останнім часом
проживає в с. Куп'євате

« ... До с. Лукашівка після голоду 1932 – 1933 років були завезені сім'ї з Росії: Таміліни (відразу виїхали), Книшови, Хопіни, Ільїни, Мазолови, Душіни (Павло), Шарікови (виїхали у 1947 році), Могилатови (виїхали у 1947 році), Харитонови (виїхали у 1947 році), Мезенцеви, Іванови, Карпуніни, Дементенкови, Косих (Пашка, Петро), Зубкови, Сівкови.

У школі навчатися почав у 1941 році (вже в період німецької окупації). Будівля школи знаходилася поряд із садибою Дементенкових (нині Пальків), там був і медпункт. Вчителькою була висока жінка, яку називали «Блоха». У школі було близько 20 учнів, всі навчалися разом. Вчили в основному такі предмети як основи арифметики, основи німецької мови, основи християнства. Майже щодня був санітарний час, тобто ми (учні) клали руки на парти, а вчителька (у присутності надзирателя) лінійкою стукала по пальцях, перевіряла чистоту рук, нігтів на руках, волосся на голові, також воротник на одязі навколо шиї. Якщо було щось не в порядку, чи неслухняна поведінка, били прутами, які учні самі мали приносити до школи.

Комендант (німець) був невисокого зросту, повний, показував фото своєї сім'ї (дружина з дітьми). Нас (дітей) не обижав. Працював в селі під час окупації магазин (був гарний, світлий, багато скла), який знаходився між бувшим старим магазином та садибою Цілінченка Івана (діда Ковбаси, нині там садиба С. В. Рибалкіна). Також був клуб гарний, ці споруди в період звільнення були спалені.

В період окупації поля засівалися, багато сіяли маку. Значну частину земель німці залишали під пар, тобто збиралися тут господарювати ще довго. Комендатура розташовувалася в будівлі північніше бувшого дитячого садка (нині майстерня малого агропідприємства Шулика Вадима), у якій потім жив дід Яшко Крупенко. Старостою села в період окупації був мій батько Мальований Кузьма Данилович, поліцаєм був Лавренко Іван Іванович. Також поліцаєм був Шишкун Іван Васильович, який жив де нині залишена садиба Крюкових, дослужився до гер-майора. Лавренко Іван Іванович прихистив в однієї із жінок (це була Пріська, після заміжжя Карпуніна) радянського військовополоненого Єгорова Василя,

який після визволення Лукашівки пішов знову в армію і більше сюди не повертався. В період окупації багатьох людей спас від відправки до Німеччини на роботу лікар Соловійов, який ставив місцевим мешканцям діагноз тієї чи іншої хвороби. Коли про це дізналися німці, то заарештували лікаря і стратили.

Перед відступом в Лукашівці була німецька ставка, було багато серйозної військової техніки. Однак роздивлятися було не просто, діяв комендантський час. Всі мешканці села виїхали і більше двох тижнів знаходилися на хуторі Бабанове, за три кілометри на південь від села. В останній день (перед відступом) німецький загін на мотоциклах під'їхав до хутору Бабанове з боку Лукашівки і зупинився на височині. Мова їх спілкування була не зрозумілою, однак тут нас виручив дід Митрофан (Михайла Шрамка, який потім оселився мешкав у Куп'євату, дід), який служив у свій час в Австрії та знав мадьярську мову. Дід казав, що у цьому німецькому загоні служили мадьяри (венгри). Дід Митрофан з ним вів переговори. Він пояснив, що люди не йдуть до Кременчука разом з німцями (куди ті відступали), а залишаються тут. Мадьяри сказали, що є команда всіх людей відправити до Кременчука. Мешканці села взяли з собою багато домашнього скоту (коні, корови, інші). Тоді вони (мадьяри) почали розподіляти корів на декілька сімей, а інших (корів) відстріляли. Згодом постріляли всіх тварин та все, що було у повозках. Мене Шрамко Олексій кинув на повозку, там була мука, зерно. Людей не розстрілювали. Після розстрілу тварин німецький загін відразу поїхав в сторону Кременчука.

Через деякий час (досить швидко) з боку Лукашівки до нас під'їхали наші три розвідники на конях (радянські війська наступали з боку с. Турбаї), сказали йти в село і тушити хати. Коли ми повернулися, то побачили багато постріляних овець, також згорілими були майже всі будівлі. Залишилися окремі будинки, які були вкриті металом чи черепицею: хата, в якій жили Шарікови, вона була панською (потім в 1960–1970-тих роках там була школа, біля садиби Шулик Надії), інша хата – де мешкала після війни Химка Мазолова, ще одна в центрі – хата під черепицею, також хата біля садиби Дементенків (нині Пальків). Також залишилась будівля старого магазину. Після визволення від німецької окупації радянська влада відразу призвала на службу всіх чоловіків, які залишалися в селі, збір для них був в с. Яреськи (Шишацький р-н).

Після війни Лукашівську сільську раду очолював Шулик Федір Тимофійович, секретарем була Калашник Поліна. Загалом село було дуже красивим, багато було зелених насаджень в селі і навколо. Були толоки (не розорані), одна починалася від нинішньої ферми і простягалася до хутора Бабанове, інша – від садиб Михнів, Пономаренків на північ, в сторону Петрівки. Також навколо були садки і гаї.

Поліцаї і староста, які служили при німцях, були засуджені на певний термін. Особливо довго відсидів І. В. Шишкун, якого випадково відразу після звільнення села побачив односелець Білоусько Василь в одній із військових частин радянської армії. Побачивши Шишкуна, Василь Білоусько привітався – «привіт Іван», той не відреагував. Через деякий час Білоуська викликав особіст полка і розпитав, що це за Іван. Потім була очна ставка, на якій Івана Шишкуна було взято під варту та засуджено на 25 років».

3. Записано 13.05.2018 зі слів жителя с. Лукашівка.
Пономаренка Валентина Миколайовича, 1937 р. н.

«... До с. Лукашівка після голоду 1932 – 1933 років були завезені 25 сімей з Росії у 1934 році: окрім тих, що вказані вище (А. К. Мальованим), це також – Новікови (Григорій), Наседкіни (Меланія Петрівна), Ніхаєви (Микола), Пономарьови, Григоренки, Тарани (Секлета, сваток), Рябцеви (Іван, Вітько, Микола), Бобрікови (Горпина).

Тут до війни було багато одноосібників та відповідно хуторів (Ситники, Михнівщина, Бабанове, Татарське, Михайлики, Ковбаси та інші). Сім'ї заможних селян Михнів і Борисенків жили на хуторі Михнівщина.

До війни і на початку окупації Лукашівка славилася своїми будівлями: клуб був великий (50 м довжиною, стіни цегляні, підлога дерев'яна, вікна високі – більше 2-х метрів), магазин був дуже красивий, велика була комора на піддашках буквою «Г» у плані на вісім дверей. Перед окупацією в Лукашівці стояв військовий госпіталь близько двох тижнів. Поранені бійці госпіталю, знаходячись в оточенні, відбивалися від німецьких атак. Всі радянські бійці загинули, хоча багато убили атакуючих німців. Всі загиблі радянські воїни поховані на старому кладовищі (в межах бувших Лукашів), хоча пам'ятний знак в наш час встановлений на новому кладовищі (в межах бувшої Новоселівки).

Під час німецької окупації були поліцаями також Шрамко Олексій Кіндратович та Михно Єгор Федосійович. Комендантом був німець – невисокий, рудий. Під кінець окупації в селі був німецький штаб, стояли танки, яких було близько 15 одиниць. Людей прогнали у хутір Татарський (чи Бабанове). Коли німці відступили, до селян на Бабанове прийшов дід Онисьор (високий чоловік) з Лукашівки і об'явив, щоб всі йшли до села і спасали те, що там залишилось. Згоріли майже всі будівлі, окрім 5-х, в селі лежали вбиті домашні тварини (свині, вівці тощо).

Невдовзі після звільнення (орієнтовно через три місяці) в селі запрацював магазин, де були необхідні речі і харчі (цукор, сірники, цигарки, крупи тощо). В школу почав ходити у 1944 році, школа вже працювала в Лукашівці. Навколо села були гаї, садки. Було ще одне кладовище, за садибою Мазолової Химки, в сторону поля, яке після війни розрівняли разом із садками і гаями (що були з північної сторони села).

У 1947 році був голод, однак люди не вмирали, всім готували і роздавали баланду (примітивну їжу). Причиною голоду був неврожай. В селі було три ланки працівниць на полях, колгосп носив ім'я Чапаєва.

У ставках було чотири родники, води завжди було багато. Після осушення болота вздовж річки Хорол у 1962 році ставки в Лукашівці почали пересихати. До війни, після неї і донині з півночі села знаходяться 4 кургани (могили), з півдня також 4. У 1970-роках один з таких курганів розгортав тракторист Журенко Василь, невдовзі він і вся його сім'я померли, випадково чи ні залишається загадкою.

Новий клуб у селі був побудований у 1967 році, завідувачем якого був Дементенко Анатолій Трохимович, а з 1971 і до кінця його існування завідував клубом я (В. М. Пономаренко). В клубі була бібліотека, більярд, магнітофони тощо. Щодо назви села, то зі спогадів старожилів можу сказати, що Лукашівка походить від імені Лука, яким назвали одного із синів поміщика Вязмітінова».

4. Записано 13.05.2018 зі слів жительки с. Лукашівка.

Шрамко (Лисенко) Ганни Василівни, 1938 р. н.

«... Моя мати Лисенко (Литовченко до заміжжя, 1906 р.н.) Марина Юхимівна розповідала, що в неї було 9 дітей. Семеро з них померли від голоду у 1933 році, це Галька, Катря, Микола, Мишко, Валько і ще двоє (не пам'ятаю імен). Залишились двоє Оля і я (народилися вже після 1933 року). Біля садиби моєї матері жили сім'я Михайликів.

Їх син – Тільки Михайлик і брат моєї матері Мишко Литовченко хотіли вкрасти у коморі якоїсь соцевиці (крупі), аби щось поїсти. Їх там впіймали, побили, потім вони так і померли з голоду. Мама говорила, що сім'я Білоуськів (діти Микола, Петро, Іван, Яшко, Санька, Галька, і Катря) вижила, бо їх батько Карпо був у період 1930-х років комірником, і міг там (в коморі) щось взяти для дітей поїсти (якогось зерна чи відходів). Прокопенко Надія (жила біля нинішньої садиби І. К. Білоуська) мала багато дітей, вижили після голоду Михайло, Ольга, Микола, Василь, інші діти померли від голоду.

В Лукашівці були свої «буксири», які ходили по дворах і збирали продукти у людей, їх було 5 чоловік: Сивушенко Степанида, Білоусько Остап, Цілінченко Марія, Говорун Євдокія, Пономаренко Галина.

В період німецької окупації, окрім Лукашівських, поліцаєм також був Стадник з Куп'єватого. Так от, поліцаї цих буксирів відвезли у Великі Кринки, в комендатуру і дуже побили, але не розстріляли. Напередодні відступу німці відправили всіх людей із Лукашівки до хутора Бабанового. Двое хлопців (Крупенко Микола і Юлько) ходили в село (Лукашівку) і повернулися назад із великим рюкзаком, наповненим гранатами. Старші люди (односельці) сказали, що цими гранатами дуже небезпечно гратися, тоді вони втопили цей рюкзак у воді (Михайлицеве озеро).

В школу я пішла у 1946 році, першою вчителькою була Данилів Марія із с. Глибоке. Потім в Лукашівці почала працювати Крупенко (Фурсова) Марія Овсійна. Школа в с. Лукашівка була семирічною. Директором школи був Титаренко Дмитро Андрійович, також працювали вчителями Антоніна Петрівна (прізвище не встановлено), яка потім вийшла заміж у с. Петрівку і повернулася до с. Куп'євате) та Ольга Антонівна Чередник.

Також мені моя мама розповідала, що біля Куп'єватого (де нині виїзд до с. Демидівського, зліва) була панська садиба. Там жив пан Лукаш, на другому березі ставка жив його брат Вязьмітін. Лукаш побудував млин (де був старий магазин у Куп'єватому, нині там житлова садиба), 6 пар волів везли камінь для цього млина. У пана Лукаша замість собаки охороняв садибу вовк. В пана було багато засаджено рослин, була там і клубника, і малина – якщо хотілось поїсти ягід, можна було прийти і попросити – це дозволяли. А от красти суворо заборонялося. Ще пам'ятаю, що на хуторі Бабанове жили дуже заможні люди – сім'я Шутько, які потім виїхали в якесь місто».

5. Записано 06.05.2018 зі слів уродженки с. Лукашівка.
Шулик Таїси Микитівни, 1942 р. н., що останнім часом
проживає в с. Куп'євате

«... Батьки мого свекра Шулика Федора Тимофійовича (на основі даних його свідоцтва про народження) – Шулик Тимофій Пимонович та Шулик Степанида Романівна, про них в мене інформації іншої немає. Свекор на службу в армію перший раз був призваний у 1925 році.

Моя свекруха (Шулик Марія Меркуріївна, 1896 р. н., жителька Лукашівки) розповідала про 1930-ті роки таке: Баба Олена Сторчова, в якій померли від голоду дві дочки, везла їх на возі, а коси звисали до землі. Також був випадок, коли пропав один молодий німецький хлопець, виявилось, що його зварила в печі одна жінка. Ту жінку потім арештували, засудили, більше в селі її не бачили. Загалом померлих черговий мужчина прив'язував до воза і стягував до ями біля кладовища.

Баба Мотря (Литвиненко) сиділа у тюрмі, її родина була розкуркулена, забрали землю, коня – тому вона не визнала радянську владу, до війни і після жила на краю села, при в'їзді з Куп'єватого, мало з ким спілкувалася, до магазину ходила пішки, зазвичай до Великих Кринок.

До війни головою Лукашівської сільської ради був Шулик Федір Тимофійович. Зі слів свекрухи (Шулик Марії Меркуріївни) – її сім'я вижила під час голоду 1932–1933 рр. завдяки тому, що чоловік був головою сільської ради. Він отримував пайок, хліба не було, давали печення, була корова. Також чоловік інколи ходив до млина і збирав там відходи (з яких можна було щось зварити).

З початком війни свекор (Шулик Федір Тимофійович) пішов до війська і повернувся у 1945 році. З початком війни також був призваний до радянської армії їх старший син Шулик Іван (1925 р. н.), який загинув у перші дні війни. Про це розповідав свідок, уродженець Лукашівки Анціборенко Микола Дмитрович, що воював поруч з ним.

Після звільнення села від німецької окупації сільською радою керувала Паша Івановна Калашник, після неї були інші керівники, останнім головою Лукашівської сільської ради був Станіслав Григорович Писаренко. Після закінчення Другої світової війни вчителем в с. Лукашівка була Марія Овсіївна Крупенко (Фурсова), яка ходила спочатку до Лукашівської школи з с. Бетяги.

Потім вийшла заміж за Федора Марковича Крупенка, переїхала до Лукашівки і працювала там (в школі) до останніх днів життя, до 1972 року. Школа після війни знаходилася у будинку навпроти садиби Дементенка (нині Палька), там був і медпункт. Потім школа переміщалася до інших споруд, зокрема й до будівлі, в якій жили Шарікови, біля садиби Шуликів (Пантелея і Надії).

Магазин після війни був у старій дерев'яній будівлі, потім був зведений новий цегляний. Там працювали Ганна Антонівна Мальована, потім я (Таїса Микитівна Шулик)».

6. Записано 05.05.2018 зі слів жителя с. Лукашівка.

Шулика Віталія Андрійовича, 1946 р. н.

«... Мій дід Шулик Гнат та баба Шулик Анюта, коли вони народилися і померли – я вже цього не пам'ятаю. А мій батько Шулик Андрій Гнатович (1912–1981 рр.), працював до війни у колгоспі, головою колгоспу був чоловік на прізвище Реміняка. Одного разу у 1930-ті роки голова колгоспу (артілі) Реміняка не видав моєму батькові обіцяного – 3 круги макухи. Потім батько просто пішов красти макуху, зустрів там голову колгоспу, ударив його гирею за те що не видав обіцяного. Після цього на перший раз був ув'язнений на 7 років. Моя мати Шулик (до заміжжя Тололо) Марія Петрівна (1906–1990 рр.) розповідала, що в неї були два брати Сашко і Василь. Вони – померли у 1933 році від голоду. Залишилась вона і ще один брат Іван, який потім загинув на війні. У нашій сім'ї також під час голодомору померли двоє старших за мене брат Михайло і сестра Люся. Загалом люди ходили опухлі і падали на землю. Були випадки, що німечних людей добивали і їх тіло використовували в їжу.

На війну батько пішов у 1941 році, ходив у розвідку, був поранений у Білорусії, потрапив у полон. Потім втік (разом з іншими бійцями) з полону. По дорозі до дому люди до хати не впускали, лише одна баба з дідом впустили до хати, там їх нагодували, обігріли. Прийшов з полону до дому, в Лукашівку. Мій брат Шулик Анатолій Андрійович, в період окупації був хлопцем, побачив біля села двох радянських військових, які тут заблукали, на їх прохання – вивів їх до найближчого лісу, в сторону р. Хорол. Повертаючись до села побачив німецьких патрулів, які були готові стріляти в нього як партизана. Спасла його місцева вчителька, яка їм (німцям) пояснила німецькою, що це місцевий молодий житель. Моя мати

Шулик Марія Петрівна (1906–1990 рр.) розповідала, що німці людей вигнали на хутір Бабанове, а хати в селі палили німці – коли відступали.

Після війни пам'ятаю, що вчителем у школі працювала Марія Овсіївна Крупенко, потім Наталія Іванівна Шулик (1972–1973 навчальний рік), після неї – Олександра Хирсантівна Пархоменко (з с. Фрунзівка, мешкала в тій же школі, де працювала), це був останній навчальний (1973–1974) рік у Лукашівській початковій школі, після чого її закрили. Останнім головою колгоспу імені Чапаєва в с. Лукашівка був Харченко Микола».

7. Записано 06.05.2018 зі слів уродженця с. Лукашівка.

Михна Василя Єгоровича, 1949 р.н., останнім часом
мешкає в с. Куп'єваті

«... У 1929 році почалася колективізація, мій батько Михно Єгор Федосійович (1904–1987 рр.) не захотів вступати до артїлі, жив на хуторі Михнівщина. Був засуджений, направлений на будівництво Біломорканалу на 10 років. Повернувся додому у 1935 році, на той час (1933 році) з голоду померла дружина і син. Потім одружився вдруге, було троє дітей (в т. ч. і я народився після війни). Моя мати Крупенко Ірина (Арина) Андріївна розповідала, що в період голодомору людей в селі померло дуже багато, закопували померлих на кладовищі центральному (перед кладовищем, після вишневого садка). Закопані вони там неглибоко, до 0,5 м, без прізвищ та імен.

Після звільнення Лукашівки від німецької окупації у 1943 році мій батько був призваний до армії. Був піхотинцем, з протитанковою гвинтівкою, ранений на Сандомирському плацдармі. Мав бойові нагороди, залишилися довідки про нагороди. Останнім головою Лукашівської сільської ради був Писаренко Станіслав Григорович (проживав у Демидівському). Після війни школа була у будівлі під металом біля садиби Дементенка (нині І. І. Палька). Там був і медпункт, де завідувачем була Марфа Андріївна Анціборенко».

ДОДАТОК Л

СУЧАСНІ КРАЄВИДИ с. ЛУКАШІВКА

а)

б)

в)

Рисунок Л.1 – а) вид на село при в'їзді з боку с. Великі Кринки, б) вид на село з північного сходу, в) вид на центральну частину села з вигону

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Василь Васильович Шулик народився в с. Лукашівка Глобинського району Полтавської області 13 жовтня 1965 року. Навчався у школі с. Лукашівка, що була початковою, потім у восьмирічній школі с. Куп'євате, середню освіту отримав у Великокринківській середній школі. Із 1983 по 1990 роки навчався в Полтавському інженерно-будівельному інституті за спеціальністю «Архітектура». Доктор архітектури, професор. Є автором більше ніж 130 наукових публікацій. На сьогодні працює на посаді професора кафедри містобудування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, є членом двох спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій (при Київському національному університеті будівництва і архітектури та Харківському національному університеті міського господарства імені О. М. Бекетова), займається підготовкою архітекторів освітніх рівнів «бакалавр» та «магістр», а також науковців у галузі архітектури. Входить до складу архітектурно-містобудівної ради при Управлінні містобудування та архітектури Полтавської обласної державної адміністрації. Обраний членом-кореспондентом Української академії архітектури, член Національної спілки архітекторів України. Є директором ТОВ «Група компаній СП», працює над вирішенням проектних завдань (архітектура будівель та містобудування) на теренах Полтавщини, України та за кордоном.

Наукове видання

ШУЛИК Василь Васильович

**ЛУКАШІВКА. НАРИСИ ПРО ІСТОРІЮ СЕЛА
(РЕТРОСПЕКТИВНІ МІСТОБУДІВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ)**

Відповідальний за випуск *І. В. Древаль*

Технічний редактор *О. В. Михаленко*

Комп'ютерний набір *В. В. Шулик*

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

Дизайн обкладинки *О. К. Тарасенко,
Т. А. Лазуренко*

Підп. до друку 04.10.2018.   Формат 60 × 84/16

Друк на ризографі.   Ум. друк. арк. 4,0

Тираж 300 пр.   Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.